

Vastaanottaja

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän yhtymähallitus

Muutoksenhaunainen päätös

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän yhtymähallitus, 01.11.2021, 226

Valittaja

Esperi Care Oy

LAUSUNTO- JA ASIAKIRJAPYYNTÖ

Vastaanottajaa kehoitetaan oheisen valituksen johdosta:

1. antamaan lausuntonsa asiassa.
2. vastaamaan valittajan esittämiin vaatimuksiin ja niiden perusteluihin sekä lausumaan esitetystä selvityksestä.
3. toimittamaan kaikki valituksenalaisen päätöksen perusteena olevat asiakirjat ja muu tarvittava selvitys.

Lausuntoon pyydetään myös laatimaan numeroitu luettelo sen liitteenä olevista asiakirjoista, jotta asianosainen saa myöhemmän vastinepyynnön yhteydessä tietoonsa hallinto-oikeudessa olevan oikeudenkäyntiaineiston.

Lausunto ja pyydetty asiakirjat on toimitettava hallinto-oikeudelle viimeistään 4.2.2022. Mikäli mahdollista, lausunto ja asiakirjat pyydetään toimittamaan sähköpostitse ita-suomi.hao@oikeus.fi.

Lausunnon liitteenä lähetettävät mahdolliset liitetiedostot tulee yksilöidä nimeämällä ne tarkasti asiakirjan sisällön mukaisesti. Liitetiedoston nimestä tulee myös selvittää kyseisen asiakirjan laatimispäivämäärä.

Lisätietoja sähköisten asiakirjojen nimeämisestä on osoitteessa

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijajulkisuus/sahkoinenasiointipalvelu/hallinto-jaerityistuomioistuintenasiointipalvelu.html>

Lausunnon toimittamisen yhteydessä on mainittava asian diaarinumero 22249/2021.

LIITTEET
Valituskirjelmä liitteineen

Pirita Hänninen
lainkäyttösihteeri

Aihe: Valitus/Perustevalitus
Tuomioistuin: Itä-Suomen hallinto-oikeus
Päivämäärä: 22.11.2021

Kirjautuneen tiedot:

Henkilötunnus:
Etunimi: Arne
Sukunimi: Köhler

Toimin asiamiehenä

Asianosaiset:
Tunnus: 2017532-6
Nimi: Espera Care Oy

Yhteystiedot:

Matkapuhelinnumero:
Sähköpostiosoite:
Prosessiosoite:
Asiaa koskevat viestit toimitetaan asiointipalveluun.

Muutoksenhaun kohteena oleva päätös:

Viranomainen: Siun soten yhtymähallitus
Tunnistenumero: Yhall 28.9.2021 § 171
Päivämäärä: 28.09.2021

Laskutusosoite:

Postiosoite
Osoite: Mannerheimintie 164b
Postinumero: 00301 | HELSINKI
Maa: Suomi

Liitteet:

Valtakirja_Arne_Köhler_Siunsoten_pase_hinnankorotuspäätöksestä_22112021.pdf
Liite_1_Palvelusetelien_arvot_ja_hintojen_ilmoittaminen_vuodelle_2022.pdf
Esperi_Care_Oy_valitus_Siunsoten_pase_hinnankorotuspäätöksestä_22112021.pdf
Liite_2_Siun_Sote_oikaisuvaatimuksen_päätös.pdf

Liite_3_HALI_Miten-hoivapalvelut-saadaan-riittamaan-ikaantyvassa-suomessa.pdf

Liite_4_Vanhuspalvelulain_muutokset_Valviran_ohjauskirje_17.12.2020.pdf

Liite_5_Kantelu_oikeusasiamiehelle.pdf

Liite_6_STM_lausunto_VN_20702_2020.pdf

ITÄ-SUOMEN HALLINTO-OIKEUDELLE

ASIA

Valitus Siun Soten yhtymähallituksen päätöksestä liittyen tehostetun asumispalvelun palvelusetelin hinnankorotukseen vuodelle 2022.

VALITUKSEN ALAINEN PÄÄTÖS

Siun Soten yhtymähallituksen (jäljempänä ”Siunsote”) päätös palvelusetelin hinnankorotuksesta vuodelle 2022, annettu päätös liitteenä 1.

VALITTAJA

Esperi Care Oy
PL 11, Mannerheimintie 164
00301 Helsinki
Y-tunnus: 2017532-6

Arne Köhler, liiketoimintajohtaja
Ikäihmisten palvelut

VAATIMUKSET

Esperi vaatii, että Siun soten tekemä päätös palvelusetelin hinnankorotukseksi kumotaan virheellisenä ja lainvastaisena. Lisäksi vaaditaan oikeudenkäyntikulujen korvaamista erikseen esitettävän laskun mukaisesti.

PERUSTELUT

Esperi Care Oy (jäljempänä ”Esperi”) on tehnyt 12.10.2021 oikaisuvaatimuksen Siun soten yhtymähallituksen päättämästä tehostetun palveluasumisen palveluseteliä koskevasta hinnankorotuksesta. Oikaisuvaatimuksessa Esperi on esittänyt, että Siun sote kumoo päätöksensä ja muuttaa uudeksi tehostetun palveluasumisen hinnaksi vähintään tasoon 133 € / vrk / asukas, sis. ateriat siten, että hinnankorotuksessa otetaan huomioon:

- 1) Iäkkäiden sosiaali- ja terveystoimista annetun lain (980/2012, jäljempänä ”vanhuspalvelulaki”) 20 §:n mukainen lakisääteinen henkilöstömitoitus, jonka mukaisesti tehostetussa palveluasumisessa tulee olla 1.1.2022 alkaen 0,6 henkilöstömitoitus;
- 2) Vanhuspalvelulain muutoksesta aiheutuvat kustannukset niin sanottuun välilliseen asiakastyöhön liittyvistä vaatimuksista, sekä;
- 3) Velvoittavaan työehtosopimukseen perustuvien palkankorotusten vaikutukset 1.4.2019 alkaen.

Siun soten päättämä korotus vuodelle 2022 ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009, jäljempänä ”palvelusetelilaki”) mukainen, sillä se johtaa tilanteeseen, jossa asiakkaalle myönnetyn palvelusetelin hinta alittaa tosiasialliset tuotantokustannukset, eikä ole näin ollen lain edellyttämällä tavalla arvoltaan kohtuullinen. Siun sote on hylännyt Esperin oikaisuvaatimuksen, liite 2.

1. Palvelusetelilaki, asiakasmaksulaki ja palvelusetelin kohtuullisen arvon määrittely

Palvelusetelilaissa säädetään palveluseteliä koskevista kunnan oikeuksista ja velvollisuuksista kuten kunnan oikeudesta päättää palvelusetelin käytöstä, tasasuuruisen tai tulosidonnaisen palvelusetelin käyttämisestä sekä arvosta, palveluntuottajien hyväksymiskriteereistä sekä palvelusetelin kokonaisarvosta. Palvelusetelilain mukaan palvelusetelin arvon on oltava kohtuullinen, ja sen arvoa on lisäksi korotettava lain 8 §:ssä säädetyissä tilanteissa.

Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana

tuotantona, tai hankkimisesta ostopalveluna sekä lisäksi asiakkaan maksettavaksi jäävä omavastuuosuus. Selkeänä lähtökohtana on, että kunta ei voi palvelusetelilain mukaan olettaa hankkivansa sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalveluja pienemmillä kustannuksilla silloin, kun asiakkaalle myönnetään palveluseteli. Palvelusetelilakia koskeva hallituksen esitys tarkentaa palvelusetelin arvon määrittämistä: palvelusetelin tulee mahdollistaa asiakkaalle todellinen vaihtoehto palvelun käyttämiseen. Lain esitöiden mukaan kohtuullisuutta arvioitaessa tulee huomioida niin eri palvelun järjestämistavoilla syntyvät kustannukset kuin asiakkaan maksettavaksi jäävä omavastuuosuus. Kohtuullisuusvaatimus huomioiden palvelusetelin arvo tulisi lain valmistelumateriaalin mukaan määrittellä niin, että palvelusetelistä muodostuu asiakkaalle todellinen vaihtoehto palvelun käyttämiseen.¹ Valinnan mahdollisuuden tulee siten olla aito ja se edellyttää palvelusetelin kohtuullista arvoa. Muun muassa Hyvinvointialan työnantajat, HALI ry on laskenut kuntien oman palvelutuotannon hintatasoa kuntien toimittamien taloustietojen pohjalta. Kyseisen laskelman mukaan keskimääräinen hoivavuorokauden hinta sisältäen hoivan ja aterian ylittää olennaisesti Siun sote:n palvelusetelin arvon, liite 3.

Siun sote ilmoittaa lisäksi päätöksessään (liite 2), että Siun soten oman asumispalvelutuotannon bruttohinnan keskiarvo on ollut 147,46€ / vrk ja mediaani 143,75 € / vrk. Eroa ostopalvelujen keskihintaan on 25% ja mediaanihintaan 18%. Siun sote esittää, että ero selittyy

(i) isoimmilla 9% palkkakustannuksilla; väitetylle 9% kustannuserolle ei ole esitetty näyttöjä, ja vaikka kustannusero olisikin 9% se selittäisi enimmillään 6-7% kulueroa koska palkkakulujen osuus kokonaiskuluista ovat 70-80%

(ii) isoimmilla ateriakustannuksilla. Ensinnäkin ero ateriakustannuksissa on tuskin merkittävä. Nykytilanne, jossa Siun sote maksaa omalla tuotannolleen enemmän korvausta aterioista ja ostopalveluille pienempää korvausta aterioista ei voida pitää näyttönä siitä, että ostopalveluilla olisi tosiasiallisesti matalammat ateriakulut kuin Siun soteella. Siun sote on vain päättänyt korvata palveluntuottajille / maksaa palveluntuottajille vähemmän aterioista

(iii) korkeimmilla tilakuluilla. Vuorokausihinta on hinta ilman vuokratuloja. Vuokratulot eivät sisälly esitetyissä

¹ HE 20/2009 vp, s. 28.

hinnoissa, joten väite siitä, että tilakulut selittävät kuluerot ei pidä paikkaansa

Näin ollen, mikäli palveluseteliä halutaan käyttää maksuvälineenä Siun soten alueella, sen arvon tulee olla kohtuullinen tehostetun palveluasumisen hoivavuorokauden tosiasiallisiin kustannuksiin nähden, jotka ovat suhteessa julkisen palveluntuotannon kustannuksiin. Siun sote ei voi palvelujen järjestämistä vastuullisena kuntana olettaa, että yksityinen palveluntuottaja kompensoi palveluiden tuottamisesta koituvaa taloudellista tappiota pitkäkestoisesti ja jatkaa palveluiden tuottamista selkeästi tosiasiallisia kustannuksia alemmalla hinnalla.

Lisäksi palveluiden tuotantotapa ei voi kunnan järjestämistä vastuulla olevissa sosiaalihuoltopalvelussa asettaa asiakkaita eriarvoiseen asemaan kunnan sisällä siten, että palveluseteli muodostuu käytännössä kustannustasoltaan olennaisesti korkeammaksi vaihtoehdoksi kuin muu palvelumuoto. Se voi vaarantaa palveluseteliin kiinteästi liittyvän asiakkaan itsemääräämisoikeuden, jonka nojalla asiakas voi valita palveluntuottajan. Kun kunta on tehnyt päätöksen palvelusetelin käyttöönotosta, on se samalla myöntänyt asiakkaille oikeuden valita palveluntuottaja, mikäli kunta ei pysty tuottamaan kaikkia palveluita omana palvelunaan. Valinnanvapauten sisältyy keskeisesti palveluiden kustannustasojen huomioiminen. Myös olennainen asiaan vaikuttava seikka ovat sosiaalihuollon palveluiden asiakkaiden asiakasmaksut, jotka voivat nousta huomattavasti, mikäli palvelusetelin arvo on liian alhainen, ja jotka voivat niin ikään vaarantaa sosiaalihuollon asiakkaan oikeudet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (30.12.2003/1311, jäljempänä ”asiakasmaksulaki”) 12 §:n mukaan, mikäli kunta tai kuntayhtymä järjestää palveluja sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain (733/1992) 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla ostopalveluna, palvelun käyttäjältä on perittävä samat maksut ja korvaukset kuin kunnan tai kuntayhtymän itse järjestämistä vastaavista palveluista. Kunnan määrittelemän palvelusetelin arvon ollessa tosiasiallisia kustannuksia huomattavasti alhaisempi, se pakottaa palveluntuottajat nostamaan joka tapauksessa asumispalvelun kokonaishintaa siten, että asiakasmaksut voivat nousta kohtuuttoman korkeiksi asiakasmaksulain vastaisesti.

Myös lakisääteiseksi muutetun ikäihmisten palveluasumisen palveluiden henkilöstömitoituksen lähtökohtana on, ettei lisääntyneitä kustannuksia voida siirtää palveluntuottajille tai asiakasmaksuihin, vaan ne kompensoidaan järjestämistä vastuussa oleville kuntatoimijoille

täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.² Myös valtakunnallinen lupa- ja valvontaviranomainen Valvira on ottanut kantaa kunnan kustannusvelvollisuuksiin henkilöstömitoituksen nousun osalta. Myös Valvira muistuttaa ohjauskirjeessään kunnan ja kuntayhtymän lakiin perustuvasta velvoitteesta turvata sosiaalihuollon palvelut, mikä edellyttää erilaisten palveluiden tuottamismuotojen huomioon ottamista asiakkaiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta, liite 4.

Esperi haluaa tuoda myös esille, että eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa on käsiteltävänä kantelu liittyen palvelusetelin arvon kohtuullisuuteen ja arvon korotukseen palvelusetelin myöntämisen jälkeen, liite 5. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on pyytänyt kanteluasiassa sosiaali- ja terveysministeriö STM:n lausuntoa ja STM:n lausunnossa todetaan, ettei palvelusetelin arvo voi systemaattisesti alittaa kohtuulliseksi katsottavaa arvoa, ja että palvelusetelilaki edellyttää kunnan arvioivan palvelusetelin kohtuullisuutta suhteessa kunnan omaan tuotantoon, tai ostopalveluna hankkiman vastaavan palvelun kustannuksiin. Kuntatilaja ei voi siten olettaa, että palvelun kustannukset olisivat pienemmät, mikäli asiakas hankkii palvelun esimerkiksi palvelusetelillä. Palvelusetelin arvon noususta STM lausuu seuraavasti: ”Vaikka laissa ei ole erikseen säädetty palvelusetelin arvon tarkistamisesta, se sisältyy vaatimukseen arvon kohtuullisuudesta. Ei riitä, että palvelusetelillä on mahdollista ostaa palvelua silloin, kun asiakkaalle ensimmäistä kertaa myönnetään palveluseteli. Palvelusetelin arvoa tulee tarkistaa kustannusten noustessa”, liite 6. Myös Kuntaliiton johtava lakimies Sami Uotinen ja Elinkeinoelämän keskusliiton kilpailulainsäädännön asiantuntija Annaliisa Oksanen ovat Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoituksessaan esittäneet palvelusetelin arvon määrittämiseen liittyviä näkemyksiä, liite 7.

2. Vanhuspalvelulain lakisäätteiset kustannusvaikutukset ja yleinen kustannusnousu

Palveluseteliin tehdyn edellisen hinnankorotuksen jälkeiset työmarkkinaratkaisut ja inflaatio ovat vaikuttaneet olennaisesti tehostetun palveluasumisen hintaan. Edellisen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnankorotuksen jälkeen TES korotukset ovat olleet yhteensä 5,2 %, minkä lisäksi pelkästään vanhuspalvelulain muutoksesta johtuva hoitomitoituksen nousu nostaa työvoimakuluja 7,27 % ja edelleen vanhuspalvelulaissa säädetty välillisen työn erottaminen välittömästä hoitotyöstä nostaa kustannuksia 2,4 %. Yhteensä työvoimakustannukset

² HE 4/2020 vp, s. 57.

ovat nousseet siten 14,69 %. Tosiasialliset tuotantokustannukset huomioiden Siunsoten esittämä 5,7 %:n hinnankorotus, josta hoitajamitoituksen muutoksen takia tapahtuvaa korotusta 2,5%, ei ole lain edellyttämällä tavalla kohtuullinen. Esperin näkemyksen asiakkaan valinnan mahdollisuus ja palvelujen saatavuus edellyttävät käytännössä sitä, että palvelun tuottamisen on oltava myös palveluntuottajan näkökulmasta kohtuullista ja mahdollista.

Tosiasiallisesti Siunsote:n määrittelemä palvelusetelin arvo ei siis mahdollista tehostetun palveluasumisen palvelujen tuottamista ulkoistettuna sosiaalihuollon palveluna palvelusetelilaissa tarkoitetulla tavalla. Alle tosiasiallisten lakisääteisten kustannusten oleva palvelusetelin arvo ei vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia todellisia kiinteitä kustannuksia, joista keskeisin ja vaikuttavin kustannustekijä edellisen hinnankorotuksen jälkeen on vanhuspalvelulain 20 §:n mukainen lakisääteinen henkilömitoitus. Samoin vanhuspalvelulaissa säädetään nykyisellään välillisestä työstä, jota ei saa sen 20 §:n mukaan lukea mukaan hoitomitoitukseen, mikä on selkeä ja merkittävä kustannusmuutos ikäihmisten palveluiden tuottamisessa.

Esperin alueen hoivakotien luvan- ja lainmukainen mitoitus on suurimassa osassa 0,55 (Kiihtelysvaaran Helmi 0,55; Rantakylän helmi 1 0,55; Rantakylän helmi 2; Kontiolinna 0,6). Vaikka luvanmukainen mitoitus olisikin jossain yksikössä 0,6 tai yli niin palvelusetelin arvo / hinta on asetettu mitoitukselle 0,55. Näin ollen hoivakodit, joissa luvanmukainen mitoitus on jo aikaisemmin ollut 0,6 ovat olleet epäedullisessa asemassa suhteessa muihin koteihin, koska poiketen hoivakodeista, joissa luvan mitoitus on ollut 0,55, nämä hoivakodit eivät ole saaneet kompensatiota heidän tosiasiallisen mitoituksen mukaan vaan ovat joutuneet tuottamaan palvelut korkeammalla mitoitukselle kuin mistä on maksettu. Siun sote esittää päätöksessään (Liite 2), että ”Esperi Care Oy:llä palveluseteliasiakkaiden mitoitukseen liittyvä kustannusnousun tarpeen voidaan arvioida olevan maltillinen”. Väite on merkillinen sillä hoivahenkilöstön mitoituksen nousu nostaa kustannuksia 7,27%³. Esperin näkemyksen mukaan ~7,3% kustannuslisäys ei voida katsoa olevan maltillinen kustannuslisäys ja on merkittävästi korkeampi kuin Siun soten linjaama 2,5% korotus mitoitusta johtuen.

Esperi on muiden palveluntuottajien tavoin velvollinen nostamaan henkilöstömitoitusta, ja myös Siun soten Palveluasumisen palvelusetelin sääntökirjan mukaan hoitohenkilökunnan määrän tulee olla mitoitettu

³ [voimassa oleva hoitopäivän hinta] x 0,8¹ x [0,6/0,55] + ([voimassa oleva hoitopäivän hinta] x 0,2) = 7,27% x voimassa oleva hoitopäivän hinta

asukkaiden tarpeiden ja toimintakyvyn mukaan ja sen tulee olla **vähintään vanhuspalvelulain edellyttämällä tasolla**. Kuten edellä on tuotu esille, vanhuspalvelulain esitöiden mukaan lakisääteinen henkilöstömitoituksen nosto kompensoidaan kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.

Esperin näkemyksen mukaan Siunsoten ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvo ei ole kohtuullinen 1.1.2022 alkaen, mikäli palvelusetelin arvoa ei koroteta tasolle, joka huomioi vanhuspalvelulain kokonaiskustannusvaikutukset sekä edellisen hinnankorotuksen jälkeen yleiseen hintakehitykseen liittyvät tosiasialliset kulut, jotka Siun sote joutuu huomioimaan myös omassa palvelutuotannossaan. Palvelusetelin hintaa koskeva tarkistus ei siten mahdollista yhdenvertaisia palveluita Siun soten alueella, joista Siun sote on lain mukaan järjestämisvastuussa.

PÄIVÄYS

Helsingissä 22.11.2021

Arne Köhler

Arne Köhler
liiketoimintajohtaja, ikäihmisten palvelut
Esperi Care Oy

LIITTEET

1. Yhall 28.9.2021 § 171
2. Yhall 01.11.2021 § 226
3. HALI ry:n selvitys kunnan oman palvelutuotannon kustannuksista.
4. Ohjauskirje 17.12.2020, V/41752/2020 (Vanhuspalvelulain muutokset edellyttävät välittömiä toimia).
5. Kantelu eduskunnan oikeusasiamiehelle, Kynnys ry, 20.8.2020.

6. STM:n lausunto, (VN / 20702 / 2020).

7. HS Vieraskynä, 18.8.2021, <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008124423.html>.

Oikaisuvaatimus yhtymähallituksen päätöksestä 28.09.2021 § 171 koskien Siun soten palvelusetelien arvoja vuodelle 2022 - Espero Care Oy
3903/00.01.01.01/2021

Yhtymähallitus 01.11.2021 § 226

Lisätiedot	Toimialuejohtaja Eija Rieppo eija.rieppo@siunsote.fi Puh. 013 330 4510
Päätösehdotus	Toimitusjohtaja Pirskanen Ilkka: Yhtymähallitus hylkää Espero Care Oy:n oikaisuvaatimuksen, ja päättää pitää ikäihmisten palvelujen toimialueen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvon § 171/28.9.2021 päätetyn mukaisena 125 €/vrk.
Päätös	Hyväksyttiin.
Selostus	<p>Espero Care Oy on tehnyt 12.10.2021 oikaisuvaatimuksen Siun soten yhtymähallituksen 28.9.2021 § 171 päätökseen tehostetun palvelusetelin arvon osalta, koska se ei ole heidän mielestään kohtuullinen. Espero Care Oy esittää oikaisuvaatimuksessaan Siun sotea tarkistamaan tehostetun palveluasumisen setelin arvon 133 €/vuorokaudessa, jotta palvelusetelin arvo on kohtuullinen asiakkaan näkökulmasta. Espero Care Oy tuo oikaisuvaatimuksessaan esiin, että palvelusetelin arvon määräyksessä tulee huomioida henkilöstömitoituksen aiheuttamat vaatimukset sekä palveluntuottajien kuluja seuraava Q-indeksi.</p> <p>Espero Care Oy:n näkemyksen mukaan Siun Soten ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvo ei ole kohtuullinen asiakkaalle. Palveluntuottajalla ei ole mahdollista nostaa hintaa kustannuksia vastaavalle tasolle, koska asiakkaan maksama osuus nousisi liian suureksi, ja lisäksi tulee huomioida asiakasmaksulain vaatimukset. Näin ollen palveluntuottajat joutuvat Espero Oy:n mukaan hinnoittelemaan palvelut liian matalalle tasolle yksikön kulut huomioiden.</p> <p>Espero Care Oy vertaa esityksessään palveluseteliä ostopalveluilla tuotettavaan palveluun ja siten esittää palvelusetelipalvelua ja ostopalvelua samanlaisina kokonaisuuksina. Ostopalvelut ovat yksi mahdollisuus tuottaa palveluja. Ostopalveluja voivat täydentää erilaiset palvelusetelit. Siun sotessa palvelusetelien käyttäminen on palvelujen järjestäjälle yksi vaihtoehtoinen tapa tuottaa asumispalvelua. Palvelusetelien käyttämistä ei veloiteta lailla. Yrittäjä voi palveluseteliasiakkaan kanssa tehdä erillisiä kahdenvälisiä palvelusopimuksia, joiden mukaisesti se tarjoaa erillisellä korvauksella lisäpalveluja, saaden siten myös tulopohjaa. Asiakkaan valinnanvapauden toteutuminen ei ole pelkästään palvelusetelien käyttöön sidottu. Siun</p>

soten ikäihmisten palvelujen toimialueen siirtyessä vuoden 2022 alusta uuteen asumispalvelujen ostopalvelujen sopimuskauteen, valinnanvapaus toteutuu asiakkaan näkökulmasta paremmin kuin aikaisemmin. Uuden hankintamallin mukaan asiakas valitsee yhteistyössä hänen ja läheisensä kanssa juuri hänelle soveltuvimman asumispalvelupaikan asumispalveluyrittäjien joukosta.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009, 7§) mukaan palvelusetelin arvon tulee olla asiakkaan kannalta kohtuullinen. Kun arvioidaan palvelusetelin arvon kohtuullisuutta, tulee kustannuksia verrata omaan tuotantoon tai ostopalveluna hankittuun palveluun. Lisäksi asiakkaan omavastuuosuus on arvioitava. Siun sotessa asiakkaan asiakasmaksut tuotantotavasta riippumatta määräytyvät samoin perustein (ml. palvelusetelipalvelussa omavastuu). Asiakasta ohjataan palvelusetelin käytössä ja lasketaan palvelusetelin arvo asiakkaalle päätöksenteon tueksi. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 1201/2020) mukaan voidaan asiakkaan asiakasmaksua kohtuullistaa harkinnan mukaan yksilöllisesti.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012, 565/2020 määrittävät vaadittavaa henkilöstömitoitusta iäkkäiden tehostetussa palveluasumisessa. Mitoitusvaade kasvaa porrastetusti 1.4.2023 saakka, jolloin mitoitusta vaade on välittömän asiakastyön osalta 0,7 hoitajaa/asukas. Nyt mitoitusta vaade on 0,55 hoitajaa/asukas ja 1.1.2022 alkaen 0,6 hoitajaa/asukas. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa mitoituksen toteutumista kaksi kertaa vuodessa.

THL:n vuoden 2021 ensimmäinen mitoitusseuranta oli toukokuussa 2021. Siun soten alueen mitoitusseurannassa mukana oli yksityisiä hoivakoteja 34 kappaletta, joista 12 hoivakodilla oli jo vähintään 0,6 hoitajaa/asukas. Esperi Care Oy:n hoivakodeilla (4 hoivakotia Siun soten alueella), mitoitukset olivat tasolla 0,55 – 0,62. Yhdestä hoivakodistaan he eivät olleet ilmoittaneet hoitajamitoitusta. Näin ollen esimerkiksi Esperi Care Oy:llä palveluseteliasiakkaiden mitoitukseen liittyvä kustannusnousun tarpeen voidaan arvioida olevan maltillinen.

Siun sotessa palvelusetelien arvojen laskennassa on huomioitu palvelusetelilainsäädännön mukaan oma tuotanto ja ostopalvelut, johon palvelusetelit osana kuuluvat. Ostopalveluhinnat ovat alkaneet nousta reilusti vuoden 2020 aikana ja jatkaneet edelleen nousua. Vuonna 2021 (1–6 kk) ostopalvelujen keskihinta on ollut 118,17 €/vrk ja ostopalvelujen mediaanihinta on ollut 121,24 €/vrk. Siun soten vuoden 2021 (1–6 kk) osalta hoitopäivän bruttohinnan keskiarvo on ollut 147,46 €/vrk ja bruttohinnan mediaani oli 143,75 €/vrk. Siun soten oman asumispalvelutuotannon kustannus ei ole suoraan vertailukelpoinen yksityisen vastaavan palvelutuotannon kanssa, koska kunta-alan henkilöstökustannukset ovat noin 9 % korkeammat ja kuntayhtymässä on merkittävästi suuremmat tilakustannukset sekä ateriapäiväkustannukset kuin yksityisillä toimijoilla.

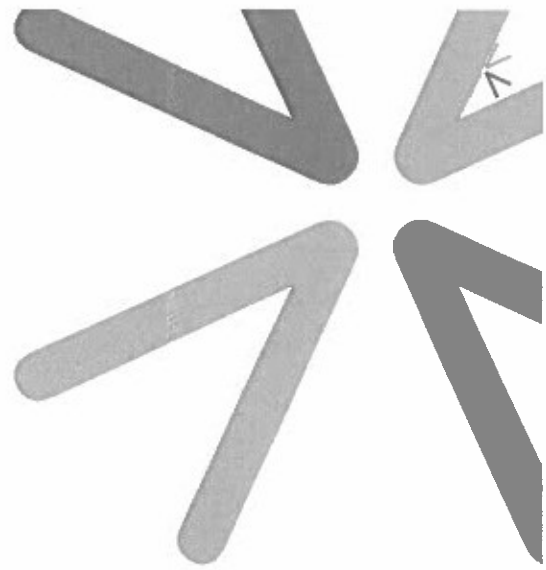
Siun sotessa on selvitelty palvelusetelin määräytymisen perusteita sekä palvelusetelien arvoja muista Suomen kunnista ja kuntayhtymistä. Palvelusetelien arvot vaihtelevat tulosidonnaisten palvelusetelien osalta 52–100 €/vrk ja kattohintaisten palvelusetelien osalta 115–123 €/vrk. Näin ollen Siun soten palvelusetelin arvoa voidaan pitää kohtuullisena.

Siun sotessa on arvioitu vuosittain palvelusetelien arvoja ja tehty niihin tarvittaessa muutoksia. Palvelusetelien arvon nousuissa on huomioitu mitoitusta vaade sekä elinkustannusindeksi. Yksityisillä hoivakodeilla on ollut vuosittain mahdollisuus nostaa palvelusetelin arvoa. Palvelusetelin yleisessä sääntökirjassa Siun sote suosittelee, että palvelusetelituottaja tarkistaa hintojaan enintään elinkustannusindeksin (1951 = 100) muutosta vastaavalla määrällä (tarkasteluajankohta kunkin vuoden kesäkuun pisteluku). Hintoja nostaessaan palvelusetelituottajan on syytä ottaa huomioon, että asiakkaan omavastuun kasvaminen voi vaarantaa tämän mahdollisuuden käyttää palvelua ja voi johtaa palvelusetelivaihtoehdosta luopumiseen.

HYVINVOINTIALA

Miten hoivapalvelut saadaan riittämään ikäntyvässä Suomessa?

Arja Laitinen | Hyvinvointiala HALI ry:n media-aamu | 8.6.2021

Media-aamun ohjelma

Hoivan haasteet

Katsaus kuntien
hoivakustannuksiin

Case Helsinki
ja palvelusetelin
alihinnoittelu

Hoivan ajankohtaiset haasteet

Henkilöstömitoitus

Työvoimaintensiivisyys

Henkilöstön saatavuus

Asiakasmaksulaki

*Tulevat
lainsäädäntömuutokset*

*Yksityisten
palveluntuottajien
kannattavuusongelmat*

Hoivan haasteet 1/2

Haasteita henkilöstön saatavuudessa

Yhä useammalla toimijalla on haasteita henkilökunnan rekrytoinnissa

1.10.2020 voimaan astuneessa henkilöstömitoituksessa nostetaan tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon työntekijämäärää asiakasta kohden 0,7 työntekijään 1.4.2023 mennessä.

Hoivan haasteet 2/2

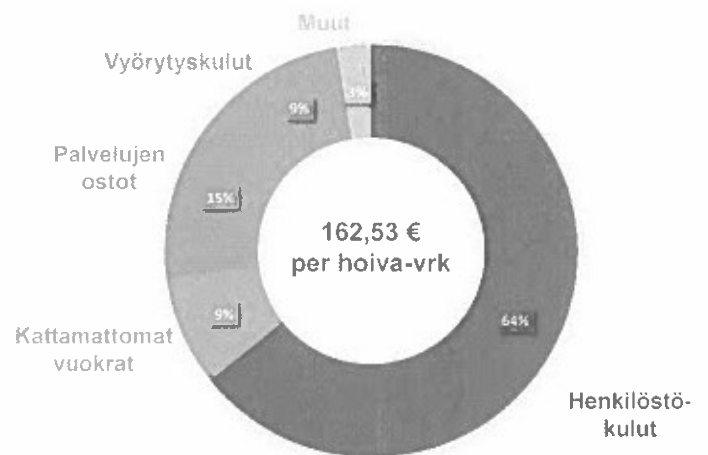
Hoivapalvelujen tuotanto on työvoimaintensiivistä

- Hoitohenkilöstön työvoimakustannukset muodostavat jopa 70% kokonaiskustannuksista
- Hoitajamitoituksen nostaminen johtaa väistämättä henkilöstökulujen kasvuun

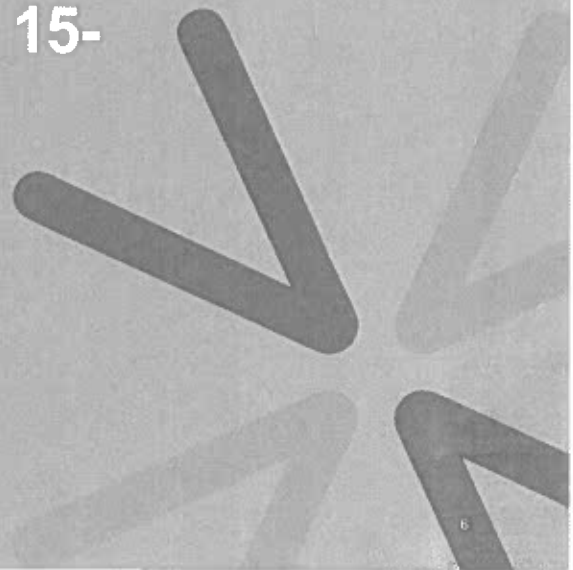
1.7.2021 voimaan astuu **asiaksmaksulaki**. Uudessa asiaksmaksulaissa säädetään asiakkaan vähimmäiskäyttövaraksi 164€ kuukaudessa.

Tehostetun palveluasumisen kustannusrakenne Oulussa keskimäärin

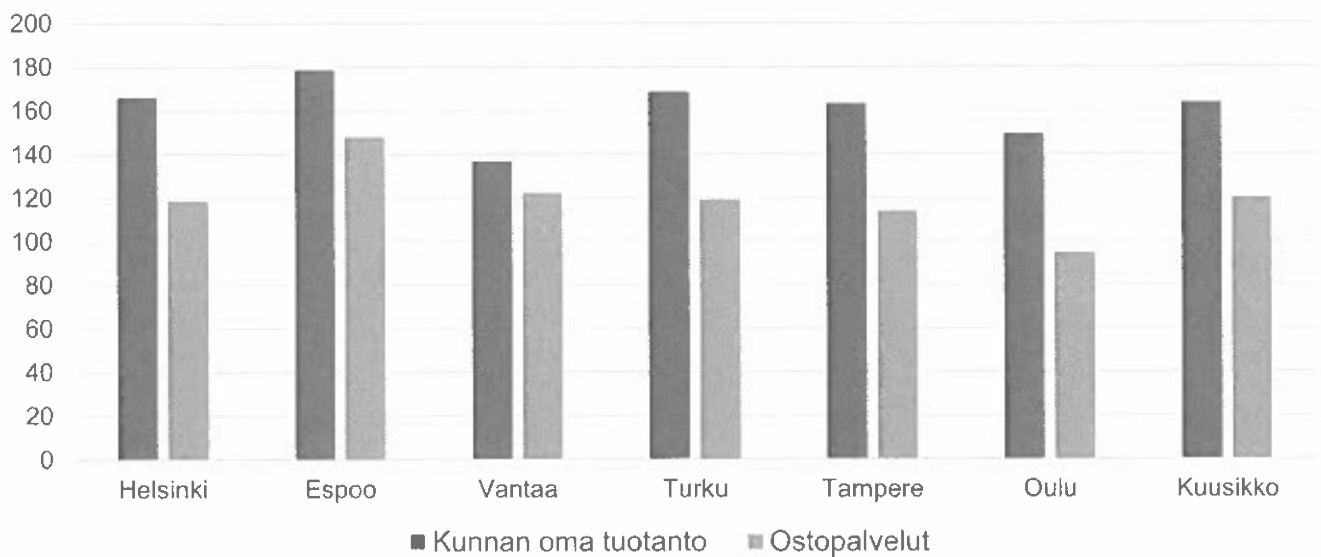

**Kuusikkokuntien vuoden 2019
raportin mukaan yksityisten
toimijoiden saama korvaus
hoivapalvelun tuotannosta on 15-
35 prosenttia pienempi kuin
kunnan omien yksiköiden
tuotantokustannukset.**

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen vuorokausihinnat 2019

Lähde: Kuusikko-työryhmä 6/2020

Kuusikkokuntien raportti vuodelta 2019

Kannattavuusongelmia

- Kimmokkeena HALI:n selvitykselle tehostetun palveluasumisen kustannuksista toimi Kuusikkokuntien raportti vuodelta 2019.
- Raportista käy ilmi, että yksityisille palveluntuottajille maksetaan samasta hoivapalvelusta jopa 30 prosenttia vähemmän kuin kuntien omille yksiköille.
- Hoitajamitoituksen tullessa voimaan ja nostaessa kustannuksia yksityisten hoivapalveluiden tuottajien toiminta vaikeutuu entisestään

Halin toteuttama selvitys

Hyvinvointiala HALI ry toteutti keväällä 2021 selvityksen julkisen hoivatuotannon kustannuksista. Kaikki tieto on hankittu kunnilta pyydetyistä julkisuuslain mukaisista tilinpäätösasiakirjoista. Mukaan on valikoitunut 7 toimijaa, joilta saatiin pyydetyt tilinpäätöstiedot käyttökelpoisessa muodossa ja sujuvasti.

Tutkituista yksiköistä käy ilmi sama trendi kuin Kuusikkokuntien raportista. Tehostetun palveluasumisen julkisen tuotannon kustannukset ovat systemaattisesti korkeammat kuin yksityisten palveluntuottajien. Tutkituissa kunnissa ero oli keskimäärin noin 33,5 %.

Katsaus kuntien hoivakustannuksiin

Controller Tiina Kanerva

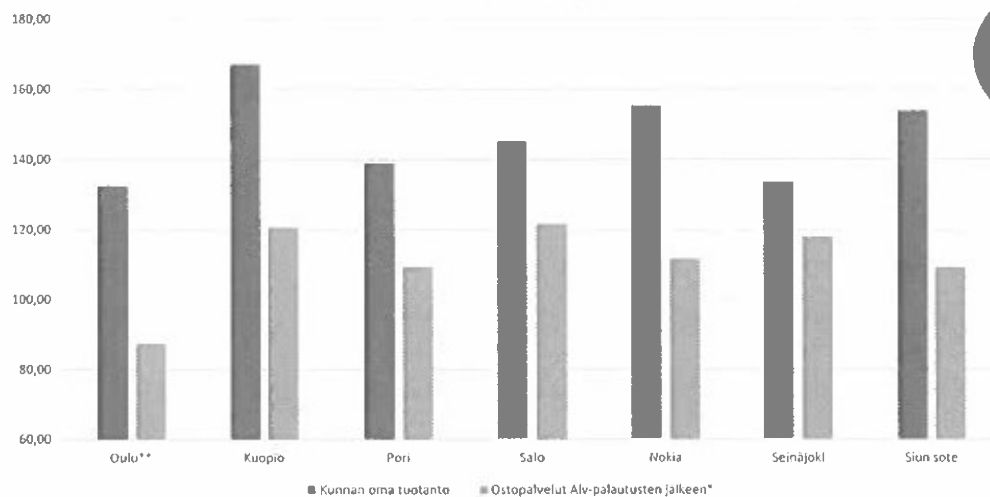
Selvityksen tulokset

- Yli 50% hoivatuotannosta on yksityisen palveluntarjoajan järjestämää.
- Hoivatuotanto on työvoimaintensiivinen ala. Henkilöstökustannukset muodostavat merkittävän osuuden kokonaiskustannuksista.
- Tarkastelluissa kunnissa hoivavuorokausilla painotettu keskiarvo hoivavuorokaudelle oli 148,24 €
- Kunnan oman tuotannon kustannukset olivat keskimäärin 33,5 % korkeampia kuin yksityisen palveluntarjoajan tuottama hoiva.
- Vuositasolla yksityisen ja julkisen hinnan ero tarkastelluissa kunnissa olisi yhteensä 26 milj. €
- Tämä ero on huomattava ja linjassa kuusikkokuntien raporttien kanssa.

Kunnan
keskimääräinen
hoivavuorokausi
maksoi vuonna 2020
148,24€

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen vuorokausihinnat 2020

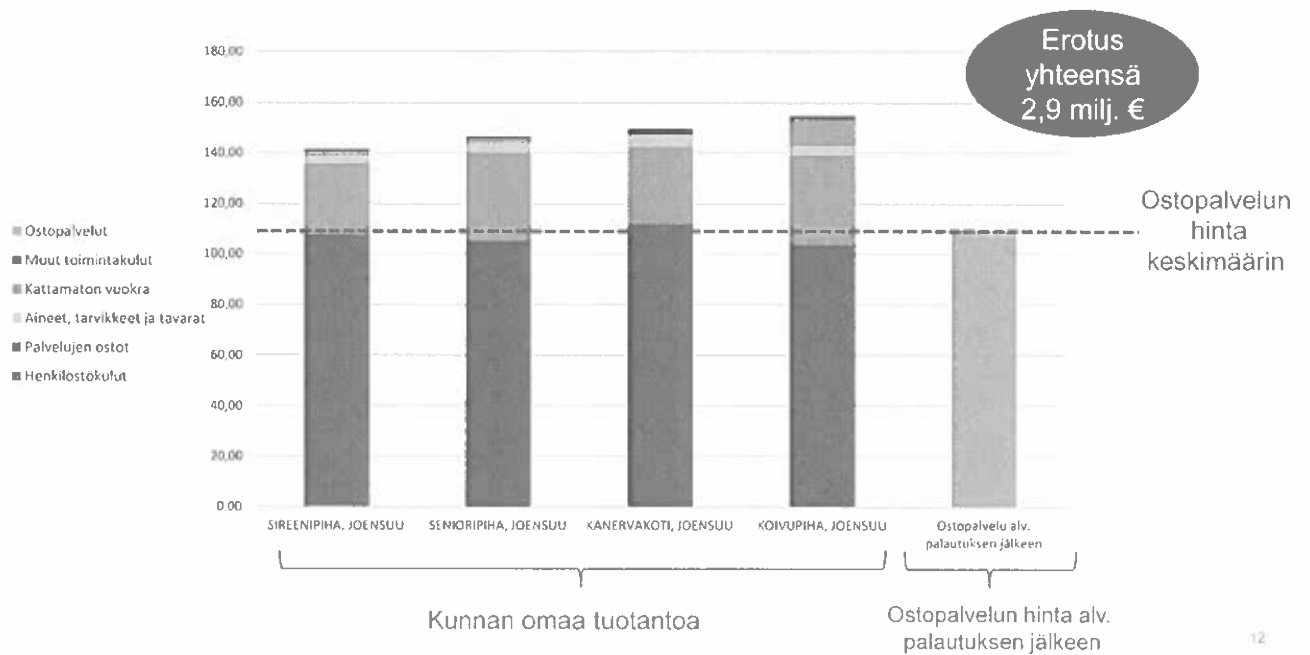
Ero
keskimäärin
33,5%

*Ostopalveluissa on huomioitu tilaajakunnan valtiolta saama 5% alv-palautus. Kunnilla on oikeus 5%:n laskennalliseen alv-palautukseen verottomana ostetuista sosiaali- ja terveyspalveluista. Yksityiset sote-tuottajat eivät saa vähentää toimintaansa liittyviä arvonlisäveroja esim. ruoka-aineista, materiaaleista ja tarvikkeista.

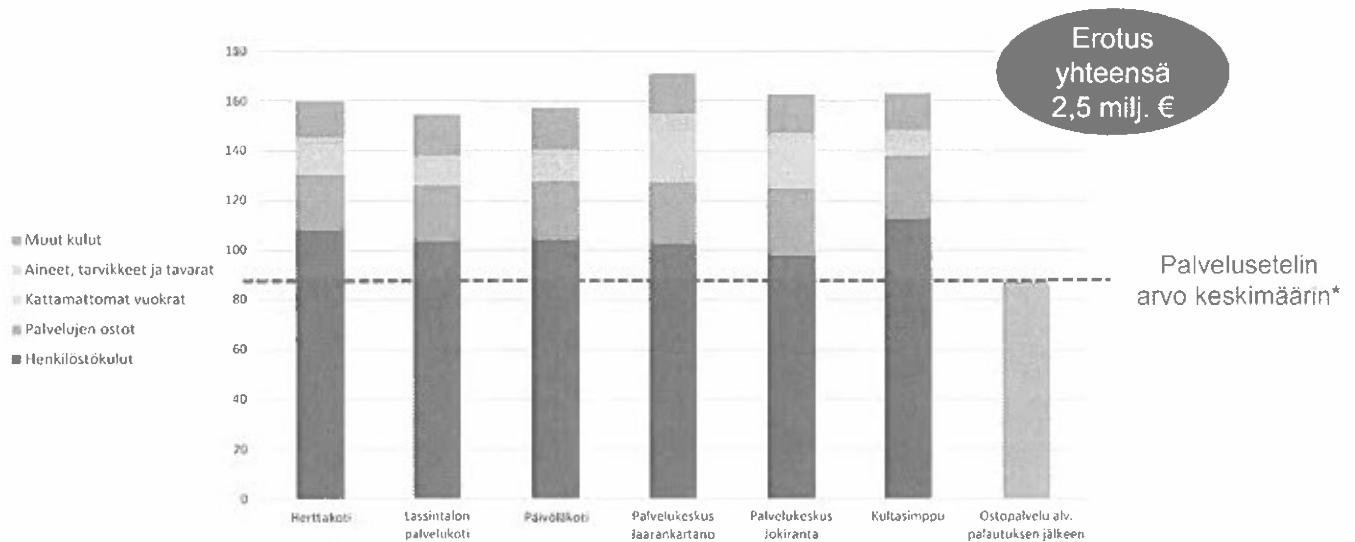
Hyvinvointiala HALI ry

**Oulussa on käytössä pelkästään palveluseteli. Oulun sisäisen vertailtavuuden mahdollistamiseksi Oulun hintana on poikkeuksellisesti esitetty netto-vuorokausihinta asiakasmaksujen jälkeen.

Hoivavuorokauden hinta asiakasta kohden Siun soten Joensuun yksiköissä bruttona

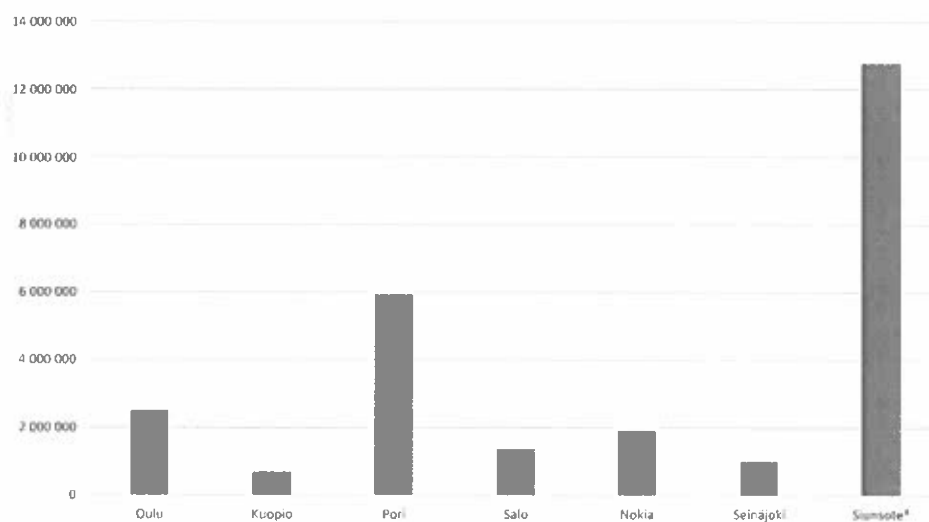
Hoivavuorokauden hinta asiakasta kohden Oulussa (bruttona asiakasmaksujen jälkeen)

**Oulussa on käytössä pelkästään palveluseteli.

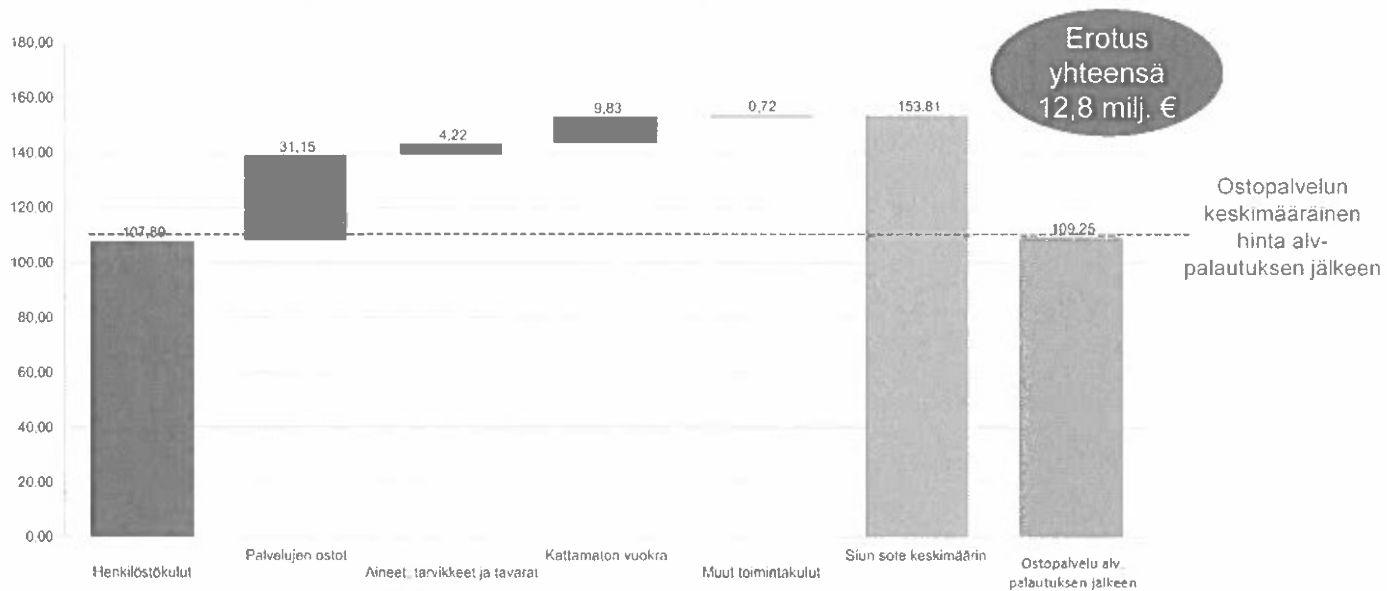
**Kustannusrakenteen havainnollistamiseksi Oulusta esitetään tällä kalvolla bruttohinnat. Bruttohintaa ei voi suoraan verrata nettohintaan vaan näiden vertaamiseksi tulisi bruttohinnasta vähentää vielä asiakasmaksut. Ero nettohinnan ja palvelusetelin välillä oli Oulussa keskimäärin 52%.

Kunnan oman tuotannon ja ostopalvelun kustannusero vuodessa

Erotus
yhteensä
26 milj. €

Hoivavuorokauden hinta asiakasta kohden Siun sotessa keskimäärin

Selvityksen toteutus 1/3

- Kaikki informaatio on kerätty julkisista lähteistä. Kustannukset on laskettu kuntien toimittamista yksikkökohtaisista tilinpäätöksistä vuodelta 2020. Asukaspäämäärät on tarkistettu omavalvontasuunnitelmista mikäli sellainen on ollut saatavilla tai muista julkisista lähteistä kuten kuntien kotisivuilta.
- Ensimmäiseen otantaan valikoituivat kunnat jotka toimittivat yksikkökohtaiset tilinpäätöksensä ajoissa selkeässä käyttökelpoisessa muodossa kuten laskentataulukkona.
- Kaikki oikaisut on tehty varovaisuutta noudattaen ja selkeästi merkitty. Esimerkiksi Siun soten tapauksessa valtion konttorin täyskorvatut asukaspäikat on vähennetty hoitovuorokausien määrästä. Laskelma on tehty käyttäen Siun soten julkista hinnastoa.
- Hoivakodit joissa on ollut vuoden 2020 aikana (päiväkeskus/toiminnan muutoksia) poikkeuksellista toimintaa on poistettu otannasta.
- Pelkästään vuoroa sisältävät yksiköt on poistettu otannasta. Otannasta on poistettu myös yksiköt joissa on tehostetulle palveluasumiselle epätyypillistä toimintaa joka nostaisi kustannuksia kunnalle epäedulliseen suuntaan. (Esim. Siun soten hoitosoluyksiköt)

Selvityksen toteutus 2/3

- Otannasta on poistettu yksiköt joiden kustannukset olivat poikkeuksellisen korkeita julkisista lähteistä saaduilla asukaspaikkatiedoilla ja oletetulla 97% toiminta-asteella.
- Otantaan on jätetty yksiköt jotka toteuttavat pääasiassa tehostettua palveluasumista ja hoitajamitoitus on tehostetun palveluasumisen tasolla, mutta samassa yksikössä on myös pitkäaikaista palveluasumista. Tällaisessa tapauksessa kustannus yhdelle suoritteelle on kunnan kannalta edullisempi.
- Vuorohoitopaikkoja sisältävät yksiköt on merkitty selkeästi ja vuorohoittoa sisältävissä bruttoriveissä on huomautus. Vuorohoitopaikoissa asukkaalla ei ole jatkuvaa vuokrasopimusta vaan vuokra sisältyy maksettuihin asiakasmaksuihin ja näkyy näissä tapauksissa vasta nettorivillä vuorohoitopaikkojen osalta.
- Eroja bruttoriveillä aiheuttaa myös kuntien erilaiset tavat periä asukkailta vuokraa. Joissain kunnissa kuten Nokialla tai Siun sotien alueella asukas ei ole vuokrasopimuksessa yksikköön vaan esimerkiksi kunnan tilapalveluihin. Näissä tapauksissa asiakkaan maksama vuokra ei kierrä hoivayksikön tilinpäätöksen kautta. Tällaisessa tapauksessa tilinpäätöksessä esiintyvät toimitilakustannukset ovat kokonaan asiakasmaksujen kattamattomia.

Selvityksen toteutus 3/3

- Kuntien välillä oli myös eroja siinä, minne toimitilavuokrat on kirjattu. Esimerkiksi Porin osalta niissä yksiköissä joissa toimitilakulut oli esitetty vyörytyksissä, on siirretty laskennassa vuokratulot riville. Vuokratuloihin on esitetty rakennusten ja huoneistojen vuokratulot. Muut vuokrat on esitetty muissa toimintakuluissa.
- Otannasta poistettujen poikkeuksellisten yksiköiden takia jää laskelman ulkopuolelle kunnan itse tuottamaa tehostettua palveluasumista joten tämä laskelma antaa vasta suuntaa todellisille eroille kustannuksissa.
- Oulussa on käytössä pelkästään palveluseteli. Oulun tapauksessa palvelusetelin hintaa on verrattu nettokustannuksiin hoiva ja ateriamaksutulojen jälkeen vertailtavuuden parantamiseksi. Oulun palveluseteli sisältää pelkästään hoivan ja hoidon.
- Muissa vertailtavissa kunnissa ja kuntayhtymässä ostopalvelun hintaa on verrattu bruttohintaan asiakkaiden maksamien vuokrien jälkeen.

Lisätietoja laskelmista:

tiina.kanerva@hyvinvointiala.fi puh. 041 7310678

Kunnan oman
palvelutuotannon kustannukset
ja yksityisten korvaukset:

**Case Helsinki ja
palvelusetelin alihinnoittelu**

Kunta muuttaa pelisäännöt – yritykset ja asiakkaat kantavat lisäkustannukset

- Helsingin kaupungin ilmoitus joulukuussa 2020: Hoivapalvelun palveluseteliasiakkaiden henkilömitoitusta nostetaan, aikaa 3 viikkoa.
- Hoivatoimijat olivat varautuneet vanhuspalvelulain hoitajamitoitukseen.
- Palvelusetelisääntökirjan muutoksesta aiheutuvaa (**800–1000 € /kk/asukas**) kustannusten kasvua yrityksille ja asiakkaille ei päätöksessä huomioitu.
- Palvelusetelin hinnoittelussa ei huomioitu mitoituksen lakisääteistä nousua eikä sitä vielä suurempaa Helsingin vaadetta nostaa mitoitusta 0,7:ään

Kunta muuttaa pelisäännöt – yrityksen vaikutusmahdollisuudet = 0

- Palvelutuottajat vaativat oikaisua -> vesiperä sekä virkamiesten että sote-lautakunnan käsittelyssä.
- Lopputulemana on tilanne, jossa:
 - Helsingin ikääntyneiden palvelusetelin arvo ei täytä palvelusetelilain 7 §:n kohtuullisuusvaatimuksia.
 - Ostopalveluhinta 1.1.2021 alkaneelle ostopalvelusopimuskaudelle on keskimäärin **194 euroa** hoitovuorokaudessa.
 - Samaan aikaan palvelusetelin arvon on korkeimmillaan (alle 900 € nettotuloilla/kk) 3 300 euroa kuukaudessa eli alle **110 euroa** hoitovuorokaudelta.

Palveluseteli veronmaksajille edullisinta

- Palveluseteli on Helsingin veromaksajien näkökulmasta ylivoimaisesti edullisin toimintamalli ikääntyneiden tehostetun asumispalvelun tuottamiseksi. Se olisi sitä senkin jälkeen, kun palvelusetelin arvo asetettaisiin lain mukaiselle tasolle eli lähelle ostopalveluhintaa.
- Helsingin veromaksajien näkökulmasta Helsingin kaupungin oma tuotanto on kallein vaihtoehto.

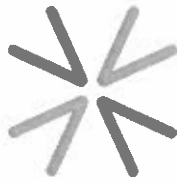
Arja Laitinen

+358 40 868 0980

arja.laitinen@hyvinvointiala.fi

@Nimimerkki

Hyvinvointiala HALI ry

Eteläranta 10,
00130 Helsinki
www.hyvinvointiala.fi

 Hyvinvointiala
 @Hyvinvointiala

Vanhuspalvelulain muutokset edellyttävät välittömiä toimia

Valvira edellyttää välittömiä toimia ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (nk. vanhuspalvelulaki) annetun lain muutosten toimeenpanemiseksi. Tarvittaviin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, jotta vanhuspalvelulain tarkoitus ja sen muutosten tavoitteet asiakkaiden palvelujen laadun ja asiakas- ja potilasturvallisuuden parantamiseksi toteutuvat lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla. Vanhuspalvelulain henkilöstöä koskevat muutokset koskevat sekä julkisia että yksityisiä tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköitä.

Vanhuspalvelulain 1.10.2020 voimaan tulleet muutokset koskevat välittömään asiakastyöhön osoitetun henkilökunnan vähimmäismitoitusta sekä välittömän asiakastyön ja välillisten tehtävien toisistaan erottamista ja molempiin työtehtäviin riittävän sekä ammattitaitoisen henkilöstön varmistamista.

Toimintayksikön johtaja/vastuhenkilö on vastuussa siitä, että palvelut vastaavat asiakkaiden yksilöllistä palvelujen tarvetta ja että voimassa olevaa lainsäädäntöä noudatetaan. Johtajien on tunnettava omaa alaansa koskeva lainsäädäntö. Heidän on ymmärrettävä lain asettamat veloitteet asiakkaiden palvelujen laatua ja riittävyttä koskien ja huolehdittava siitä, että myös henkilökunta noudattaa toiminnassaan lakia kaikilta osin. Johtajien on huolehdittava siitä, että henkilöstöä ohjeistetaan toimimaan asianmukaisesti. Henkilöstölle laadittujen ohjeiden tulee olla selkeitä ja ymmärrettäviä. Johtajien tulee huolehtia tämän ohjauskirjeen läpikäymisestä henkilöstön kanssa ja siitä, että toimintayksikössä toteutetaan lainsäädännön edellyttämät muutokset.

Valvontaviranomaiset ovat ohjeistaneet välittömän asiakastyön ja välillisen työn jaosta ja tämä tulee huomioida yksiköiden toiminnassa ja esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kyselyihin vastatessa. Henkilöstön tulee olla tietoinen toiminnassa edellytettävistä laatutekijöistä, jotta he kykenevät tarvittaessa puuttumaan asiakas- ja potilasturvallisuutta vaarantaviin epäkohtiin huomioiden myös sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitusvelvollisuus. Toimintayksikön omavalvonnan tulee olla osa henkilöstön jokapäiväistä työtä, jolloin toiminnassa esiintyviin epäkohtiin voidaan välittömästi puuttua.

Vanhuspalvelulain muutoksista

Vanhuspalvelulain muutoksessa säädetään henkilöstömitoituksesta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa, joissa mitoitus nousee asteittain 0,7:ään 1.4.2023 mennessä. Lakiin on määritelty välitön asiakastyö ja välillinen työ. Vanhuspalvelulakiin on lisätty myös säännös palvelutarpeen selvittämisessä ja arvioinnissa käytettävästä kansallisesti yhtenäisestä RAI -arviointivälineistöstä. Yhtenäisen seuranta- ja arviointivälineistön käyttöön ottaminen tukee palvelutarpeen arvioinnin ja laadun kehittämistä.

Vanhuspalvelulain muutosten taustalla on ollut vanhuspalveluissa, erityisesti tehostetussa palveluasumisessa, havaitut laajat epäkohdat ja puutteet palvelujen laadussa. Jo ennen vanhuspalvelulain muutoksia kaikilla toimintayksiköillä on ollut velvollisuus turvata riittävä henkilöstön määrä, henkilöstön asianmukainen koulutus ja tehtävä rakenne. Näiden pitää vastata toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää yksilöllistä palvelun tarvetta kaikissa työtehtävissä ja kaikkina vuorokauden aikoina.

Vanhuspalvelulain muutosten tarkoituksena on turvata iäkkäiden henkilöiden perustuslain mukaista oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Muutoksilla myös vahvistetaan asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä asiakkaiden yhdenvertaisuutta. Pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi.

Vanhuspalvelulakiin liittyen sosiaali- ja terveysministeriö on antanut 9.7.2020 tiedotteen sekä kuntainfot 29.9.2020 ja 6.10.2020. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja aluehallintovirastot ovat julkaisseet vanhuspalvelulain muutoksesta useita verkkouutisia sekä laatineet 27.10.2020 julkistetun ohjeen välittömän asiakastyön ja välillisen työn sisältöjen määrittelystä.

Vanhuspalvelulain muutoksen toimeenpanon ja ohjauksen vahvistamiseksi Valvira ja aluehallintovirastot ovat järjestäneet loppuvuoden 2020 aikana kuusi alueellista tilaisuutta. Tilaisuudet on järjestetty yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Kuntaliiton sekä alueellisten toimijoiden kanssa.

Vanhuspalvelulain muutokset 1.10.2020 alkaen

Vanhuspalvelulain 3 §:n 1 momentin kohdassa 4 ja 5 määritellään välitön asiakastyö ja välillinen työ. Vanhuspalvelulain keskeisenä muutoksena on näiden työtehtävien toisistaan erottaminen ja molempiin työtehtäviin riittävän sekä ammattitaitoisen henkilöstön varmistaminen.

Välitön asiakastyö ja välillinen työ

- o toimintayksikössä on erotettava, tunnistettava ja organisoitava välittömään asiakastyöhön ja välilliseen työhön kuuluvat tehtävät (kts. liitteenä oleva Valviran ja aluehallintovirastojen ohje 27.10.2020)
- o välitön asiakastyö koostuu asiakkaan perustarpeisiin vastaavasta jokapäiväisen elämän tuesta
- o välittömän asiakastyön henkilöstön tulee olla ensisijaisesti sosiaali- ja terveysalan ammatillisen koulutuksen suorittaneita työntekijöitä
- o henkilöstömitoitukseen lasketaan vain välittömään asiakastyöhön käytetty työaika
- o välillistä työtä on siivous, ruuan valmistus, pyykkihuolto, kiinteistönhuolto sekä muut vastaavat hoitoa ja huolenpitoa mahdollistavat tehtävät
- o välilliselle työlle ei ole säädetty numeerista mitoitusvaatimusta, mutta sitä varten tulee varata riittävä erillinen resurssi omana henkilökuntana tai ostopalveluna toimintayksikön asiakasrakenne, asiakkaiden tarpeet, tilat ja muut olosuhteet huomioiden
- o välittömän asiakastyön henkilöstöltä mahdollisiin välillisen työn tehtäviin kuluva aikaa ei voi kategorisesti määritellä, vaan henkilöstöresurssi eri työtehtäviin tulee arvioida yksikkökohtaisesti ja tosiasiallista toimintaa vastaavasti
- o jos välitöntä asiakastyötä tekevä henkilöstö osallistuu myös välillisen työn tekemiseen laajamittaisesti ja säännönmukaisesti, tulee se määritellä tehtäväkuvassa eikä välillisiin töihin kuluva työaika lasketa henkilöstömitoitukseen

- o henkilöstön määrän, osaamisen ja tehtävärakenteen tulee vastata asiakkaiden palvelujen tarvetta niin välittömässä asiakastyössä kuin välillisissä työtehtävissä
- o työtehtävien erottelu ei saa johtaa toiminnan jäykistymiseen tai asiakaslähtöisyyden heikentymiseen
- o henkilöstön tulee joka päivä ja jokaisessa työvuorossa huolehtia asiakkaiden oikeudesta hyvään hoitoon ja huolenpitoon siten, että turvataan asiakkaiden oikeus ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä mahdollisuus osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan

Vanhuspalvelulain 20 §:ssä on säädetty jo aikaisemmin toimintayksikön henkilöstöstä. Vanhuspalvelulain 3 a §:ssä määritellään välittömään asiakastyöhön osallistuvat henkilöt tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa.

Välittömään asiakastyöhön osallistuva henkilöstö

- o välittömään asiakastyöhön osallistuvia työntekijöitä ovat:
 - 1) sairaan- ja terveydenhoitajat;
 - 2) lähi- ja perushoitajat;
 - 3) geronomit;
 - 4) kodinhoitajat;
 - 5) sosiaalialan ohjaajat ja kasvattajat;
 - 6) sosionomi AMK -tutkinnon suorittaneet;
 - 7) soveltuvan ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet;
 - 8) soveltuvan opistoasteisen tutkinnon suorittaneet;
 - 9) fysio- ja toimintaterapeutit;
 - 10) kuntoutuksen ohjaajat;
 - 11) kotiavustajat, hoitoapulaiset ja hoiva-avustajat;
 - 12) viriketoiminnan ohjaajat ja muut vastaavat asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvat työntekijät ja
 - 13) toimintayksiköiden johtajat ja vastuhenkilöt
- o vain em. henkilöt voidaan laskea henkilöstömitoitukseen
- o jokaisessa työvuorossa kaikkina vuorokauden aikoina tulee olla asiakkaiden tarpeisiin ja määrään nähden riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä
- o työvuoron henkilöstö ei saa koostua pelkästään fysio- ja toimintaterapeuteista, kuntoutuksen ohjaajista, kotiavustajista, hoitoapulaisista, hoiva-avustajista, viriketoiminnan ohjaajista tai muista vastaavista asiakkaan sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitoon osallistuvista henkilöistä
- o työtehtävät tulee organisoida asiakkaiden palvelutarpeet ja työntekijöiden ammatilliset osaamiset huomioiden, jotta kyetään varmistamaan palvelujen laatu sekä asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen
- o hoiva-avustajat työskentelevät välittömän asiakastyön avustavissa tehtävissä, jotka liittyvät asiakkaiden perustarpeista huolehtimiseen ja niissä avustamiseen (peseytyminen, pukeutuminen, ruokailu, liikkuminen, ulkoilu, toimintakyvyn ylläpitäminen)

- o työntekijä ei saa ilman lääkehoidon koulutusta osallistua lääkehoidon tehtäviin ja toteuttamiseen
- o riittävä suomen tai ruotsin kielen taito on keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden ammattitaitoa ja tärkeä osa asiakas- ja potilasturvallisuutta asiakkaiden ja ammattihenkilöiden välisessä työskentelyssä sekä dokumentoinnissa

Vanhuspalvelulain henkilöstöä koskevaan 20 §:ään on lisätty uudet 2 ja 3 momentit, joissa säädetään ympärivuorokautisen hoidon henkilöstön vähimmäismitoituksesta.

Välittömän asiakastyön henkilöstön vähimmäismäärä

- o toteutuneen henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Henkilöstömitoitus tulee voimaan asteittain seuraavasti:
 - vähintään 0,5 työntekijää/asiakas 1.10.2020
 - vähintään 0,55 työntekijää/asiakas 1.1.2021
 - vähintään 0,6 työntekijää/asiakas 1.1.2022
 - vähintään 0,7 työntekijää/asiakas 1.4.2023
- o henkilöstön vähimmäismitoitus koskee tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen laitoshoidon toimintayksiköitä, jolla on yhteiset toimitilat ja oma työvuorosuunnittelu ja joka toimii yhden esimiehen alaisuudessa
- o toteutunut henkilöstömitoitus tarkoittaa toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien 3 a §:ssä tarkoitettujen työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikön asiakkaiden määrään
- o seurantajakso on kolme viikkoa
- o välillistä työtä ja välillisiin tehtäviin hoitohenkilöstöltä kuluva työaika ei oteta huomioon henkilöstömitoituksessa
- o henkilöstömitoituksen tulee olla vähimmäismitoitusta korkeampi silloin, kun asiakkaiden yksilölliset palvelujen tarpeet sitä edellyttävät

Vanhuspalvelulain muutosten vaikutukset ennen lain voimaantuloa myönnettyihin yksityisten toimijoiden lupiin

Yksityisten ympärivuorokautisten sosiaalipalvelujen tuottaja tarvitsee luvan ympärivuorokautisten palvelujen tuottamiseen. Yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamista säätelee laki yksityisistä sosiaalipalveluista. Vanhuspalvelulakiin liittyvä henkilöstön vähimmäismitoitus ei syrjäytä lupaehtoja, joissa on asetettu vaatimus korkeammasta mitoituksesta perustuen toimintayksikkökohtaiseen arviointiin palvelujen tarpeesta ja asiakkaiden lukumäärästä.

- o nykyiset luvat ja niissä mahdollisesti olevat lupaehdot ovat voimassa myös siirtymäaikana
- o lupia ei automaattisesti oteta uuteen tarkasteluun siirtymäsäännöksen perusteella
- o siirtymäaikana toimintayksikön henkilöstön riittävyyttä arvioidaan vastaavalla tavalla kuin nykyisin, kuitenkin sillä rajauksella, että mitoituksen tulee aina olla vähintään laissa säädetty

Vanhuspalvelulain muutoksilla parannetaan vanhuspalveluiden laatua

Vanhuspalvelulaissa säädetty henkilöstön vähimmäismitoitus koskee kaikkia palvelujen tuottajia, niin julkisia kuin yksityisiäkin. Jo ennen vanhuspalvelulain muutoksia kaikilla toimintayksiköillä on ollut velvollisuus turvata riittävä henkilöstön määrä, henkilöstön asianmukainen koulutus ja tehtävärakenne. Näiden pitää vastata toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää yksilöllistä palvelun tarvetta kaikissa työtehtävissä ja kaikkina vuorokauden aikoina.

Palvelujen tuottajan on omavalvonnan keinoin huolehdittava, että vanhuspalvelulain muutokset otetaan huomioon ja toimeenpannaan toimintayksiköiden arjessa. Käytännössä tämä voi tarkoittaa henkilökunnan työtehtävien uudelleen organisoimista tai toiminnan muuta sisällöllistä kehittämistä lain tavoitteiden saavuttamiseksi.

Henkilöstömitoituksessa tulee tarkastella todellista toteutunutta toimintayksikössä paikalla olevien välitöntä asiakastyötä tekevien työntekijöiden työpanosta suhteessa toimintayksikössä olevien asiakkaiden määrään. Esimerkiksi lähihoitajien työaika ei voi kategorisesti määritellä niin, että heidän työajastaan 3 % kohdentuisi välilliseen työhön. Tämä prosenttiluku on nostettu esiin vanhuspalvelulain esitöiden taloudellisten vaikutusten arviointiosioista, jossa on esitetty kustannusvaikutusten arvioimiseksi erilaisia lukuja eri ammattiryhmien välilliseen työhön kuluva työajasta. Vanhuspalvelulain muutoksessa ei kuitenkaan ole säädetty välillisen työn henkilöstömitoituksesta eikä sitä voi kategorisesti määritellä, vaan välillisen työn osuuden tulee perustua todelliseen työajan kohdentumiseen. Myöskään välittömän asiakastyön henkilöstöltä mahdollisiin välillisen työn tehtäviin kuluva aikaa ei voi kategorisesti määritellä, vaan henkilöstön resurssi eri työtehtäviin tulee arvioida yksikkökohtaisesti ja tosiasiallista toimintaa vastaavasti.

Kunnan vastuu palvelujen järjestäjänä

Kunnan on sosiaalihuollon järjestämism vastuunsa perusteella huolehdittava asukkaidensa palvelujen tarpeisiin vastaamisesta. Palvelujen toteuttamisessa lähtökohtana on palvelutaso, joka toteuttaa kunnan asukkaiden perusoikeudet ja vastaa kuntalaisten yksilölliseen palvelujen tarpeeseen. Kunta on vastuussa siitä, että kunnan asukkaat saavat lailla säädettyt sosiaalihuollon palvelut ja että sosiaalihuollon tehtäviin varataan riittävästi määrärahoja kunnan talousarviossa.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta valtionosuuslaissa määriteltyjen valtionosuustehtävien järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Uusista tehtävistä, kuten vanhuspalvelulain muutoksesta, aiheutuvat kustannukset korvataan täysimääräisesti. Peruspalvelujen valtionosuus määräytyy valtionosuuslaissa määriteltyjen kriteerien perusteella ja on yleiskatteellista. Tämä tarkoittaa sitä, että yksittäisiä tehtäviä varten maksettavia valtionosuuksia ei ”korvamerkitä”. Kunnille korvataan valtionosuuksina mitoituksen nostosta sekä mitoituksen laskentatavan muutoksesta aiheutuvat kustannukset. RAI:n osalta valtionosuutta maksetaan koulutuskustannuksiin sekä tietojärjestelmäkustannuksiin.

Valtio on osoittanut sitovaan henkilöstömitoitukseen rahoitusta kuntien valtionosuuksien lisäysten kautta. Kustannusten korvaamisesta yksityisille palvelujen tuottajille sovitaan kunnan ja yksityisten palvelujen tuottajien välisissä sopimuksissa. Lisääntyneiden kustannusten korvausten osalta kuntien

ja yksityisten palvelujen tuottajien tulee käydä tarvittavat neuvottelut ja sopia käytänteistä. Lisääntyneitä kustannuksia ei tule siirtää asiakkaiden maksettavaksi asiakasmaksujen muodossa.

Kunnan tulee myös määritellä palvelusetelin arvo niin, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen. Palvelusetelin arvon kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana toimintana tai hankkimisesta ostopalveluna. Kunnan tulee myös huomioida, että asiakkaalla on oikeus kieltäytyä tarjotusta palvelusetelistä. Mikäli asiakkaan tarpeen mukaisia palveluja ei kyetä järjestämään kunnan omana toimintana, eikä hän halua ottaa palveluseteliä vastaan, tulee tarvittavat palvelut hankkia ostopalveluna.

Kunnan tulee valvoa palvelujen tuottamista sekä omissa toimintayksiköissään että yksityisten palvelujen tuottajien yksiköissä, joilta se palveluja ostaa tai jotka tuottavat palveluja kunnan alueella. Kunta viimesijassa vastaa siitä, että asiakkaan hoito ja huolenpito kyetään kaikkina aikoina ja kaikissa tilanteissa toteuttamaan voimassa olevan lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Ratkaistu: 17.12.2020 Ratkaisija: Oinas-Soudunsaari Eine Virka-asema: Johtaja Esittelijät: Kauppi Reija, Lakimies Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiantuntijajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

LUE LISÄÄ:

Henkilöstömitoitus iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa:

<https://stm.fi/iakkaiden-palvelut/henkilostomitoitus>

Kuntainfo vanhuspalvelulain muutoksista:

https://stm.fi/documents/1271139/21203212/Kuntainfo+10_2020+vanhuspalvelulain+muutokset+1_10.2020.pdf/9aef1987-5cbd-76a0-10b9-5c9a7a2a2bef?t=1601379097246

Kuntainfo, uusi suositus hoiva-avustajista tukee palveluntuottajia asiakaslähtöisten palvelujen toteuttamisessa:

<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/kuntainfo-uusi-suositus-hoiva-avustajista-tukee-palveluntuottajia-asiakaslahtöisten-palvelujen-toteuttamisessa>

Valvira ja aluehallintovirastojen ohje välittömästä asiakastyöstä ja välillisestä työstä:

<https://www.valvira.fi/-/valvontaviranomaisten-ohje-valittomasta-ja-valillisesta-tyosta-vanhusten-tehostetun-palveluasumisen-ja-laitoshoidon-toimintayksikoissa>

Muita Valviran ja aluehallintovirastojen uutisia vanhuspalvelulain muutoksista:

<https://www.valvira.fi/-/valvira-ja-aluehallintovirastot-tukevat-vanhuspalvelulain-muutoksen-toimeenpanoa>

<https://www.valvira.fi/-/vanhuspalvelulain-muutoksilla-parannetaan-vanhuspalveluiden-laatua>

Kaikki Valviran ja aluehallintovirastojen julkaisemat vanhuspalveluin muutosta koskevat uutiskirjeet löytyvät osoitteista www.valvira.fi ja www.avi.fi

Jakelu

Kuntien kirjaamot (kuntien kirjaamojen tulee toimittaa tämä ohjauskirje vanhuspalveluista vastaaville virkamiehille ja sosiaalihuollon järjestämisestä vastaaville toimielimille sekä edelleen ympärivuorokautisten asumispalveluyksiköiden ja pitkäaikaisen laitoshoidon toiminnasta vastaaville johtajille)

Yksityiset sosiaalipalvelujen tuottajat

Yksityisten ympärivuorokautisten vanhustenhuollon toimintayksiköiden vastuuhenkilöt

Tiedoksi

Aluehallintovirastot

Eduskunnan oikeusasiamies

HALI

JHL

Kuntaliitto

Sosiaali- ja terveysministeriö

SuPer

Tehy

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Lisätietoja antavat:

Reija Kauppi, lakimies, puh. 0295 209 429

Marja-Leena Lantto, ylitarkastaja, puh. 0295 209 283

Jari Antikainen, ylitarkastaja, puh. 0295 209 240

etunimi.sukunimi@valvira.fi

Kynnys ry

Siltasaarencatu 4, 5. krs

00530 Helsinki

puh. 09 6850 110

Eduskunnan oikeusasiamies

Arkadiankatu 3

00102 EDUSKUNTA

KANTELU

Asia Palvelusetelien arvojen määrittämisen lainmukaisuus vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua järjestettäessä.

Taustaa Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu on kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluva palvelu. Laissa määritellyllä vaikeavammaisella henkilöllä on ns. subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun. Henkilökohtaista apua voidaan järjestää kolmella eri tavalla: työntajamallilla, yrityksen tuottamana tai kunnan omana tuotantona. Yrityksen tuottamana palvelut voidaan järjestää joko ostopalveluna tai palvelusetelillä, josta palvelusetelituotannon suhteellinen kasvu on ollut voimakasta viimeisten vuosien aikana. Järjestämistavasta riippumatta henkilökohtaista apua on järjestettävä vaikeavammaisen henkilön avuntarvetta vastaava määrä.

Tämä kantelu koskee henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvon määrittämisen ja erityisesti arvon tarkistamisen epäkohtia Suomen kunnissa ja kuntayhtymissä (myöhemmin puhuttaessa kunnista tarkoitetaan myös kuntayhtymiä). Kynnys ry:n tietoon on tullut eri lähteistä, että palvelusetelin arvo on useissa kunnissa niin alhainen, että se vaarantaa vaikeavammaisten henkilöiden oikeuden saada henkilökohtaista apua vammaispalvelulain tarkoittamalla tavalla.

Palvelusetelimallin merkitys ja osuus henkilökohtaisen avun järjestämistavoista on huomattavasti kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Esimerkiksi Helsingissä sen osuus (asiakkaista) vuonna 2019 oli jopa 76 % (ks. liite 2). Samanaikaisesti määrällisen kasvun kanssa kuntien määrittämän

henkilökohtaisen avun palvelusetelituotannon kannattavuus on laskenut palveluntuottajille tappiolliseksi.

Palvelusetelin arvo on kunnan yksipuolisesti päätettävissä oleva asia. Käytännössä kunnat määräävät henkilökohtaisen avun palvelusetelille kattohinnan. Henkilökohtainen apu on asiakkaalle maksuton palvelu, joten asiakkaalle ei jää omavastuusuutta. Kantelunalainen asia ei niinkään ole ongelmallinen silloin, kun kunta ottaa palvelusetelin ensimmäisen kerran käyttöön ja määrittelee sen arvon. Kunnan tulee määrittellä palvelusetelille käypä arvo, jolla palvelu voidaan tuottaa. Hyväksytyjen palvelujentuottajien listalle otetaan ne palveluntuottajat, jotka ovat valmiita tuottamaan palvelun kyseisellä hinnalla. Mikäli kunta tuolloin asettaisi arvon selvästi liian alhaiseksi, palveluntuottajia ei todennäköisesti saataisi listalle lainkaan ja arvoa jouduttaisiin korottamaan. Näin on käynyt esimerkiksi Jyväskylässä. Ongelmaksi on käytännössä muodostunut se, että henkilökohtaisen avun palvelusetelien arvoja ei ole kunnissa tarkistettu (muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta) palvelusetelin käyttöönoton jälkeen. Osassa kuntia palvelusetelit ovat olleet käytössä noin 10 vuoden ajan. Tuona aikana kuitenkin pelkästään palveluntuottajien välittömät tuotantokustannukset ovat nousseet jo n. 15 %. Kantelun liitteenä on lista kunnista, joissa henkilökohtaisen avun palvelusetelin perustuntiarvo on 21–22 euroa tunnilta (ks. liite 1).

Palveluntuottajien todelliset kustannukset muodostuvat palkoista, niiden sivukuluista ja muista työnantajan lakisääteisistä velvoitteista, palvelun organisoinnista, hallinnosta sekä vuokra- yms. kiinteistä kuluista. Liitteen 1 taulukosta käy ilmi, että varsinkin iltaisin, öisin ja viikonloppuisin palvelun tuottaminen on usein tappiollista.

Perustelut

Palvelusetelin arvolla on merkitystä henkilökohtaisen avun saajan oikeuksien toteutumisen kannalta

Henkilökohtaisesta avusta säädetään vammaispalvelulain 8 c ja 8 d §:ssä.

Vammaispalvelulain 8 c § edellyttää, että henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Lisäksi harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten henkilökohtaista apua on järjestettävä lähtökohtaisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa.

Vammaispalvelulain 8 d §:n 1 momentin mukaan henkilökohtaisen avun järjestämistavoista päätettäessä ja henkilökohtaista apua järjestettäessä kunnan on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä palvelusuunnitelmassa määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Vammaispalvelulain 3 §:n mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lisäksi kyseisen lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve.

Vaikka kunnalla onkin oikeus päättää palvelujen järjestämistavasta, ei valittu järjestämistapa saa estää tai kaventaa vaikeavammaisen henkilön subjektiivisen oikeuden toteutumista siinä laajuudessa, kun häntä koskevassa päätöksessä on määrätty.

Henkilökohtainen apu on asiakasmaksulain nojalla maksuton palvelu, joten palvelusetelimalissa asiakkaalta ei peritä asiakasmaksua tai omavastuuta. Palvelusetelin arvon on oltava sellainen, että se kattaa koko asiakkaan tarvitseman palvelun hinnan. Palvelusetelillä pitää käytännössä olla mahdollista hankkia vaikeavammaiselle henkilölle palvelusuunnitelmassa ja sosiaalihuollon yksilöpäätöksessä määritelty riittävä henkilökohtainen apu.

Käytännössä useissa kunnissa palvelusetelin arvo on määritelty niin alhaiseksi, että se ei riitä kattamaan palvelun tuottamisesta palveluntuottajille aiheutuvia todellisia kustannuksia. Palveluntuottajat ovat velvoitettuja noudattamaan Yksityisen Sosiaalipalvelualan Työehtosopimusta. Kuitenkaan työntekijöille lain ja työehtosopimuksen mukaan maksettavia ilta-, yö-, arkipyhä- ja viikonloppulisiä ei ole usein huomioitu palvelusetelin arvossa joko lainkaan tai ei ainakaan riittävästi. Tämän vuoksi palveluntuottajat ovat alkaneet kieltäytyä tuottamasta tappiollista palvelua iltaisin, öisin ja lauantaisin. Lisäksi palveluntuottajat ovat alkaneet kieltäytyä esimerkiksi tuottamasta henkilökohtaisen avun palvelua matkustamiseen liittyen, jolloin ne olisivat velvollisia maksamaan työntekijälleen päivärahaa. Tämä johtuu liiketoiminnan jo valmiiksi alhaisesta tai negatiivisesta katteesta, joka ei kata työntekijöiden päivärahoja (eikä näitä ei saa erikseen laskuttaa kunnalta). Seurauksena on, että vaikeavammaiset henkilöt tosiasiallisesti jäävät ilman tarvitsemaansa apua esimerkiksi viikonloppuisin tai juhlapyhinä tai eivät pysty muuten elämään yhdenvertaisina yhteiskunnan jäseninä. Henkilökohtaisen avun saajien avuntarve ei kuitenkaan rajoitu vain arkipäiviin ja virka-aikaan. Asiakkaan oikeus palveluun ei toteudu, jos palveluntuottaja ei pysty tuottamaan palvelua sen vuoksi, että kunta on asettanut palvelusetelin arvon tasolle, joka alittaa

tuotantokustannukset. Kunta on viimesijaisessa vastuussa siitä, että asiakkaan subjektiivinen oikeus, ja myös oikeus vammaispalvelulain mukaiseen järjestämistapaan, toteutuu. Kunnalla on näin ollen vastuu myös sellaisten liiketaloudellisten toimintaedellytysten luomisesta, että palvelu on mahdollista tuottaa asiakkaan tarpeen mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) (myöhemmin palvelusetelilaki) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin avulla lisätä asiakkaan ja potilaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä elinkeinotoimen ja yksityisten palvelujen tuottajien yhteistyötä.

Palvelusetelilain 7 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee määrätä palvelusetelin arvo niin, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna sekä asiakkaan maksettavaksi jäävä arvioitu omavastuuosuus.

Lain 8 §:ssä säädetään, että palvelusetelin arvoa on korotettava 7 §:n 1 momentissa säädettyä korkeammaksi, jos asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulo tai asiakkaan lakisääteinen elatusvelvollisuus muutoin vaarantuu, taikka se on tarpeen muut huollolliset näkökohdat huomioon ottaen. Palvelusetelin arvon korottamista koskevasta asiasta on tehtävä päätös.

Palvelusetelilain 7 §:n 1 momentin säännöksen sanamuodosta voidaan päätellä, että se on tarkoitettu sovellettavaksi niiden palveluiden kohdalla, joista asiakkaalta voidaan periä omavastuu. Lain 8 §:ssä kyse on yksittäistapauksittain tehtävästä arvon korottamisesta. Hallituksen esityksen (HE 20/2009) mukaan säännös on niin ikään tarkoitettu sovellettavaksi palveluiden osalta, joissa voidaan periä omavastuuosuus. Palvelusetelilain säännökset eivät näin ollen näyttäisi turvaavan henkilökohtaisen avun saajan oikeuksia välttämättä edes yksittäistapauksissa.

Vammaispalvelulain 3 § ja 8 d §:n 1 momentti edellyttävät, että vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus saada henkilökohtaista apua hänelle sopivalla järjestämistavalla. Monelle vaikeavammaiselle työnantajamalli ei sovellu, jolloin palveluseteli on yleensä sopiva järjestämistapa. Oikeus yksilölliseen ja avuntarpeen mukaiseen palveluun ei kuitenkaan toteudu, jos palvelusetelillä ei saa apua esim. iltaisin tai viikonloppuisin, vaikka henkilö sitä kyseisinä aikoina tarvitsisi. Palvelusetelin arvo tulisikin mitoittaa sellaiseksi, että vaikeavammaisen henkilö saa tosiasiaa välttämättömän avuntarpeensa

turvattua siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin, kun häntä koskevassa päätöksessä on määritelty. Lain mukaista ei ole toisaalta se, jos kunta järjestää palvelun muulla järjestämistavalla, joka ei ole asiakkaalle yhtä sopiva kuin (asianmukaisesti toimiva) palvelusetelimalli.

Palvelusetelilain säännösten sanamuodon sekä kyseisen lain esitöiden perusteella lienee selvää, että lakia säädettäessä ei ole osattu ennakoida tässä kantelussa tarkoitettun tilanteen syntymistä. Säännökset eivät anna selkeää ohjetta, milloin palvelusetelin arvoa (yleisellä tasolla) pitäisi arvioida uudelleen. Palvelusetelin arvo pitäisi tarkistaa, kun se ei ole enää asiakkaiden kannalta kohtuullinen, mutta myös siinä tapauksessa, kun se ei ole palveluntuottajien kannalta kohtuullinen. Erityisesti tämä koskee palvelua, johon asiakkaalla on subjektiivinen oikeus. Henkilökohtaisen avun palvelusetelimallissa palveluntuottaja sitoutuu tuottamaan palvelun tietyllä kattohinnalla. Asiakkaat ovat haavoittuvassa asemassa ja riippuvaisia palvelusta, joten vastuullisella palveluntuottajalla on korkea kynnyksien irtisanomista koskevia sopimuksia. Vaikuttaa jopa siltä, että kunnat saattavat käyttää tätä asetelmaa tietoisesti hyväkseen.

Palvelusetelin arvon kohtuullisuus on selvästi asetettu lain lähtökohdaksi. Näin ollen lain säännöksiä tulisi tulkita perusoikeusmyönteisesti sekä siten, että kohtuullisuus myös tosiasiallisesti toteutuu, oli kyse sitten maksuttomasta tai omavastuuosuuden sisältävästä palvelusta. Kohtuullisen arvon lähtökohdaksi on pidettävä 7 §:n 1 momentin edellyttämällä tavalla niitä kustannuksia, jotka kunnalle aiheutuisivat vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona. Kunnan pitää pystyä osoittamaan, että sen määrittämä palvelusetelin arvo ei ainakaan alita tasoa, jolla kunta itse kykenisi palvelun tuottamaan. Edellä sanottu tarkoittaa myös sitä, että kustannustason nousun tulisi vaikuttaa myös voimassa olevan palvelusetelin arvoon. Palvelusetelilaki edellyttää siis, että palvelusetelin arvoa on tarkistettava tarpeen mukaan.

Kynnyksen näkemys on, että kunta ei täytä vammaispalvelulain mukaista erityistä järjestämisvelvollisuuttaan, jos sen viranhaltijat ja luottamushenkilöt tietoisesti jättävät huomioimatta yllä kuvatut palvelusetelin arvon alhaisuuden vaikutukset. Kunnat eivät toimi myöskään palvelusetelilain mukaisesti laiminlyödessään palvelusetelin arvon tarkistamisen kohtuulliseksi. Suomen kunnat eivät ole kuitenkaan reagoineet oikeastaan millään tavalla, vaikka niin vammaisia kuin palveluntuottajia edustavat järjestöt sekä palveluntuottajat itse ovat vedonneet kuntiin tässä asiassa. Asiaan ovat ottaneet kantaa mm. Kynnyksen ry ja Hyvinvointiala HALI ry (liitteet 3-4).

Palvelusetelin liian alhainen arvo asettaa palveluntuottajat eriarvoiseen asemaan

Koska henkilökohtaisessa avussa asiakkaalta ei peritä omavastuuta, kunnan palvelusetelille määrittämä hinta on näin ollen myös palveluntuottajien saama kattohinta tuotetuille palveluille. Siksi palvelusetelin tulisi kattaa koko palvelun hinta niin, että asiakas saa hänelle myönnetyn palvelun täysimääräisenä eikä palveluntuottaja joudu tuottamaan sitä tappiollisesti.

Kuntien tulisi tarkistaa palvelusetelin arvo vähintään vuosittain niin, että sillä on tosiasiasa mahdollista hankkia palvelua palvelun määrästä, sen saamisen ajankohdasta tai laadusta tinkimättä. Tämä ei toteudu suurimmassa osassa Suomen kuntia, joissa henkilökohtaisen avun palveluseteli on käytössä, sillä sen arvo on pysynyt useita vuosia muuttumattomana.

Palvelusetelilaki edellyttää, että palvelusetelin arvoa on tarkistettava tarpeen mukaan. Henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvontarkistukset tulisi tehdä kustannustason muutosten mukaisesti. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi kirjaamalla kunnan palvelusetelisääntökirjaan, että palvelusetelin arvo tarkistetaan talousarviokausittain vastaamaan olemassa olevia kustannuksia ja tiedossa olevia sitovien työehtosopimusten mukaisia palkantarkistuksia niiden voimaantulohetkestä lähtien.

Kuntien käytäntö henkilökohtaisen avun palvelusetelien arvojen "jäädymiseksi" johtaa myös siihen, että palveluseteliyrittäjät ovat keskenään eriarvoisessa asemassa. Suuryritykset pystyvät volyyminsa turvin kompensoimaan osittain tappiollistakin liiketoimintaa, mutta pk-yritykset ovat heikommassa asemassa markkinoilla. Tämä johtaa lopulta markkinoiden ajautumisen suuryritysten hallintaan, jolloin asiakkaiden todellinen valinnanvapaus jää toteutumatta. Kunnilla on osaltaan velvollisuus huolehtia myös alueensa liiketoiminnallisten edellytysten säilymisestä ja yritysten yhdenvertaisesta kohtelusta.

Palvelusetelien reaalisen arvon aleneminen johtaa (ja on jo johtanut) käytännössä itse palvelun laadun heikkenemiseen tai siihen, että vaikeavammaiset asiakkaat eivät saa henkilökohtaista apua tarpeensa edellyttämällä tavalla. Riskinä tällaisessa "käänteisessä" kehityksessä on myös, että henkilökohtaista apua tuottavat palveluntuottajat joutuvat irtisanomaan sopimuksia. Toisaalta hankalassa välikädessä ovat monet vastuulliset palveluntuottajat, jotka eivät halua jättää henkilökohtaisesta avusta riippuvaisia asiakkaitaan pulaan, mutta jotka joutuvat tuottamaan palvelua tappiolla.

Julkisen vallan on turvattava vaikeavammaisten henkilökohtaisen avun tosiasiallinen toteutuminen myös palvelusetelimalleissa

Henkilökohtaisella avulla on suuri merkitys vaikeavammaisen henkilön perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Henkilökohtaisella avulla toteutetaan

osaltaan perustuslain 19 §:n tarkoittamaa oikeutta välttämättömään huolenpitoon ja riittäviin sosiaalipalveluihin. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on lisätä vaikeavammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä sekä parantaa ja edistää heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin.

Perustuslain 19 §:n 3 momentti edellyttää riittävien sosiaalipalvelujen takaamista. Kyseisen lainkohdan mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Säännös velvoittaa ensisijaisesti lainsäätäjää säättämään tarkemmin lailla tuon veloitteen toteuttamisesta. Toisekseen säännös velvoittaa myös yleisesti julkista valtaa takaamaan jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. Näin ollen, kun mainitussa perustuslain kohdassa tarkoitettun sosiaalipalvelun taso käytännössä riippuu tavallisen lainsäädännön perusteella kuntien päätöksistä, niiden tehtävänä on huolehtia siitä, että jokaiselle kuntalaiselle turvataan riittävät palvelut. Kuntien vastuulla on siten huolehtia myös, että perustuslaissa asetettu velvoite täytetään myös palveluseteliä käytettäessä.

YK:n vammaissopimuksen 19 artikla velvoittaa Suomen valtiota mm. toteuttamaan tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpommaksi nauttia täysimääräisesti oikeudesta elämiseen yhdenvertaisesti yhteisössä sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä. Mikäli Suomen lainsäädäntö ei mahdollista täysimääräisesti vammaisille henkilöille 19 artiklassa tarkoitettuja oikeuksia, se velvoittaa lainsäätäjää muuttamaan lainsäädäntöä. Toisaalta vammaissopimus velvoittaa myös kuntia muun muassa toteuttamaan henkilökohtaisen avun palvelut siten, että ne vastaavat vammaisten henkilöiden yksilöllisiin tarpeisiin.

Toimenpiteet

Tämän kantelun tarkoituksena ei ole tuoda ratkaistavaksi yksittäisen vammaispalvelujen asiakkaan asiaa vaan pyytää kannanottoa kunnissa sovellettavan käytännön lainmukaisuudesta. Koska näkemyksemme mukaan palvelusetelimallin käyttö henkilökohtaisessa avussa on lisääntynyt ja lisääntyä edelleen koko valtakunnassa, on tärkeää, että eduskunnan oikeusasiamies ottaa kantaa henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvonmäärityksen lainmukaisuuteen.

Kynnys ry pyytää kunnioittavasti eduskunnan oikeusasiamiestä selvittämään asiaa ja antamaan kannanottonsa seuraaviin kysymyksiin:

1. Rikkooko kunta vammaispalvelulaista johtuvan erityisen järjestämisvelvollisuutensa, mikäli kunnan määrittämä palvelusetelin arvo on niin alhainen, että se tosiasiaassa vaarantaa vaikeavammaisten henkilöiden oikeuden saada henkilökohtaista apua heidän tarpeensa edellyttämällä tavalla, koska kunta ei ole huolehtinut palveluntuottajien liiketaloudellisten edellytysten säilymisestä palvelun tuottamisen suhteen?
2. Turvaako nykyinen lainsäädäntö riittävästi henkilökohtaisen avun palvelusetelimallin eri osapuolten oikeudet?
3. Onko lainsäädäntöä tarvetta muuttaa, mikäli voimassa oleva lainsäädäntö ei velvoita kuntia määrittämään ja/tai tarkistamaan henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvoa tarpeen mukaan sellaiseksi, että eri osapuolten oikeudet toteutuvat?
4. Vastaako voimassa oleva sosiaalihuollon palveluseteliä koskeva lainsäädäntö YK:n vammaisten oikeuksia koskevan sopimuksen vaatimuksia henkilökohtaisen avun osalta (19 artikla)?

Kuopiossa 20.8.2020

Antti Tuononen

Kynnys ry, toiminnanjohtaja

Kantelun laati lakimies Mika Välimaa

LIITTEET:

1. Kunnat, jossa henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvo 21–22 euroa tunnilta, tuntikohtaiset laskutushinnat sekä palveluntuottajan liiketoiminnan kate
2. Kuuden suurimman kaupungin vammaisten palvelut ja kustannukset vuonna 2019. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 2/2020
3. Hyvinvointiala HALI ry:n avoin kirje kunnille
4. Kynnys ry:n kirjoitus, Mielipide-palsta, Helsingin Sanomat 7.7.2019, (kopioitu teksti)

12.11.2020

VN/20702/2020

Eduskunnan oikeusasiamies
oikeusasiamies@eduskunta.fi

Viite Lausuntopyyntö 17.9.2020 EOAK/5684/2020

LAUSUNTO PALVELUSETELIN ARVON MÄÄRITYSTÄ KOSKEVAN KANTELUN TUTKIMISEKSI

Asia VN/20702/2020

Eduskunnan oikeusasiamies on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lausunnon Kynnys ry:n tekemän kantelun tutkimiseksi.

Kynnys ry arvostelee kantelussaan kuntien menettelyä määrittellä ja tarkistaa palvelusetelin arvo vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua järjestettäessä.

1. Kantelun sisältö

Kantelun mukaan palvelusetelin arvo on useissa kunnissa niin alhainen, että se vaarantaa vaikeavammaisten henkilöiden oikeuden saada henkilökohtaista apua vammaispalvelulain tarkoittamalla tavalla.

Kantelussa pyydetään oikeusasiamiestä muun muassa selvittämään

- 1) Rikkooko kunta vammaispalvelulaista johtuvan erityisen järjestämisvelvollisuutensa, mikäli kunnan määrittämä palvelusetelin arvo on niin alhainen, että se tosiasiallisesti vaarantaa vaikeavammaisten henkilöiden oikeuden saada henkilökohtaista apua heidän tarpeensa edellyttämällä tavalla, koska kunta ei ole huolehtinut palveluntuottajien liiketaloudellisten edellytysten säilymisestä palvelun tuottamisen suhteen?
- 2) Turvaako nykyinen lainsäädäntö riittävästi henkilökohtaisen avun palvelusetelimallin eri osapuolten oikeudet?
- 3) Onko lainsäädäntöä tarvetta muuttaa, mikäli voimassa oleva lainsäädäntö ei velvoita kuntia määrittämään ja/tai tarkistamaan henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvoa tarpeen mukaan sellaiseksi, että eri osapuolten oikeudet toteutuvat?
- 4) Vastaako voimassa oleva sosiaalihuollon palveluseteliä koskeva lainsäädäntö YK:n vammaisten oikeuksia koskevan sopimuksen vaatimuksia henkilökohtaisen avun osalta (19 artikla)?

2. Kanteluun liittyvä lainsäädäntö

2.1 Kunta (tai kuntayhtymä) henkilökohtaisen avun järjestäjänä

Henkilökohtaisen avun järjestämisestä säädetään vammaispalvelulain (380/1987) 8, 8 c ja 8 d pykälissä.

Vammaisille tarkoitetut palvelut (8 §)

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle muun muassa henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. (2 mom)

Henkilökohtainen apu (8 c §)

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Lisäksi harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten henkilökohtaista apua on järjestettävä lähtökohtaisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa.

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat (8 d §)

Kunta voi järjestää henkilökohtaista apua antamalla vaikeavammaiselle henkilölle avustajapalveluiden hankkimista varten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetussa laissa (569/2009) tarkoitetun palvelusetelin, jonka arvo on kohtuullinen. (2 mom 2 kohta)

Henkilökohtaisen avun järjestämistavoista päätettäessä ja henkilökohtaista apua järjestettäessä kunnan on otettava huomioon vaikeavammaisen henkilön oma mielipide ja toivomukset sekä palvelusuunnitelmassa määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan. (1 mom.)

Laissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta (733/1992) säädetään toiminnan järjestämisestä kunnassa.

Toiminnan järjestäminen (4 §)

Kunta voi järjestää sosiaalihuollon tehtävät antamalla palvelunkäyttäjälle palvelusetelin, jolla kunta sitoutuu maksamaan palvelun käyttäjän kunnan hyväksymältä yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat palvelut kunnan päätöksellä asetettuun setelin arvoon asti. (1 mom. 4 kohta)

Hankittaessa palveluja yksityiseltä palvelujen tuottajalta kunnan on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. (3 mom.)

Kunta on velvollinen suorittamaan palvelujen tuottajalle korvausta enintään palvelusetelin arvoon saakka. (4 mom.)

Kuntalaki (410/2015)

Lain tarkoitus (1 §)

Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. (2 mom.)

Kunnan järjestämismääräykset (8 §)

Tehtävien hoidosta järjestämismääräyksessä oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä;
- 3) tuottamistavasta;
- 4) tuottamisen valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä. (2 mom.)

Palvelujen tuottaminen (9 §)

Kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämismääräyksensä mukaisesti kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Palvelusetelin käytöstä säädetään erikseen.

Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluja muulta palvelujen tuottajalta, sillä säilyy 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu järjestämismääräys. Tämän lisäksi palvelujen tuottajan vastuu palveluista määräytyy sen mukaan, mitä tässä laissa tai muualla säädetään, sekä mitä kunta tai kuntayhtymä ja palvelujen tuottaja sopivat.

2.2 Palvelusetelin arvo

Palvelusetelin arvosta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetussa laissa (569/2009), myöhemmin palvelusetelilaki. Sen lisäksi palvelusetelin arvosta säädetään vammaispalvelulaissa.

Palvelusetelilaki

Palvelusetelin arvon määräytyminen (7 §)

Kunnan tulee määrätä palvelusetelin arvo niin, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen. Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna. (1 mom.)

- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 ja 5 §:ssä asiakkaalle maksuttomiksi säädettyjen sosiaali- ja terveyspalvelujen hankkimiseksi annettavan palvelusetelin arvo tulee määrätä niin, että asiakkaalle ei jää maksettavaksi omavastuusuutta. (2 mom.)

HE 20/2009 vp

Kohtuullisuusvaatimus huomioiden palvelusetelin arvo tulisi määritellä niin, että palvelusetelistä muodostuu asiakkaalle todellinen vaihtoehto palvelun käyttämiseen. (s. 28)

Käytännössä maksuttomaksi säänneltyjen palvelujen hankinta palvelusetelillä voisi toteutua esimerkiksi niin, että kunta määritteli realistisen palvelusetelin arvon, jolla palvelu voitaisiin tuottaa. Hyväksytyjen palvelujen tuottajien listalla voisivat olla ne palvelujen tuottajat, jotka olisivat valmiita palvelun kyseisellä hinnalla tuottamaan. (s. 29)

Vammaispalvelulaki

Henkilökohtaisen avun järjestämistavat (8 d §)

Palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen. (2 mom. 2 kohta)

HE 166/2008 vp

Henkilökohtaisen avun järjestäminen palvelusetelin turvin edellyttää, että setelin arvo vahvistetaan kunnan päätöksellä sellaiseksi, että sillä on mahdollista hankkia henkilölle palvelusuunnitelmassa määriteltävä henkilökohtainen apu.

Asiakasmaksulainsäädännön yhtenä tehtävänä on varmistaa se, että maksujen suuruus ei ole esteenä kunnallisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin hakeutumiselle.

2.3 Kuntaa velvoittavat ja asiakkaan asemaa turvaavat säännökset

Suomen perustuslaki (733/1991)

Oikeus sosiaaliturvaan (PL 19 §)

Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. (1 mom.)

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. (3 mom.)

Perusoikeuksien turvaaminen (PL 22 §)

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Sosiaalihuollon asiakaslaki (812/2000)

Oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun (4 §)

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa. (2 mom.)

Itsemääräämisoikeus ja osallistuminen (8 §)

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Palvelu- ja hoitosuunnitelma (7 §)

Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta.

Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa sekä 9 ja 10 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka asiakkaan ja hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa. Suunnitelman sisällöstä ja asiaan osallisista on lisäksi voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Asiakkaan etu (4 §)

Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat erityisesti asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin; asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen; mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan.

Vammaispalvelulaki

Lain tarkoitus (1 §)

Tämän lain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä.

Vastuu palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä (3 §)

Kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Lisäksi on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve.

Elinolojen kehittäminen (6 §)

Sosiaalilautakunnan on edistettävä ja seurattava vammaisten henkilöiden elinoloja sekä pyrittävä toiminnallaan ehkäisemään epäkohtien syntymistä ja poistamaan haittoja, jotka rajoittavat vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksia ja osallistumista.

Palvelujen kehittäminen (7 § 2 mom.)

Vammaisuuden perusteella järjestettäviä palveluja ja tukitoimia kehittäessään kunnan tulee ottaa huomioon vammaisten henkilöiden esittämät tarpeet ja näkökohdat

Palvelusetelilaki

Lain tarkoitus (1 §)

Tämän lain tarkoituksena on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelin avulla lisätä asiakkaan ja potilaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä elinkeinotoimen ja yksityisten palvelujen tuottajien yhteistyötä.

HE 20/2009

Ehdotetun lain tavoitteena olisi tehostaa palvelukokonaisuutta ja tukea asiakkaan ja potilaan toivomusten, mielipiteen ja yksilöllisten tarpeiden huomioimista.

Palvelusetelilaki

Asiakkaan asema (6 §)

Asiakkaan mielipide palvelusetelin saamisesta tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon silloin, kun kunnassa käytetään palveluseteliä asiakkaan tarvitseman palvelun järjestämiseen. Asiakkaalla on oikeus kieltäytyä hänelle tarjotusta palvelusetelistä, jolloin kunnan tulee ohjata hänet kunnan muilla tavoin järjestämien palvelujen piiriin.

Palvelusetelin saanut asiakas tekee palvelujen tuottajan kanssa sopimuksen palvelun antamisesta. Tätä sopimussuhdetta koskevat sopimuksen sisällön mukaan määräytyvät kuluttajaoikeuden ja sopimusoikeuden säännökset ja oikeusperiaatteet. Asiakkaan ja palvelujen tuottajan välistä sopimusta koskevan erimielisyyden saattamisesta kuluttajariitalautakunnan käsiteltäväksi säädetään kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007).

Kunnan on selvitettävä asiakkaalle tämän asema palveluseteliä käytettäessä, palvelusetelin arvo, palvelujen tuottajien hinnat, omavastuusuuden määräytymisen perusteet ja arvioitu suuruus sekä vastaavasta palvelusta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan määräytyvä asiakasmaksu.

Asiakkaan on annettava palvelusetelin myöntämistä varten tarvittavat tiedot. Asiakkaalle on annettava tieto, mistä muualta ja mitä häntä koskevia tietoja voidaan hänen suostumuksestaan riippumatta hankkia. Asiakkaalle on varattava tilaisuus tutustua muualta hankittuihin tietoihin ja antaa asiassa tarpeellista selvitystä.

Sen lisäksi, mitä tässä pykälässä säädetään, asiakkaan asemaan sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia sekä potilaan asemasta ja oikeuksista annettua lakia.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus (19 artikla)

Artikla velvoittaa Suomen valtiota muun muassa toteuttamaan tehokkaat ja asianmukaiset toimet tehdäkseen vammaisille henkilöille helpomaksi nauttia täysimääräisesti oikeudesta elämiseen yhdenvertaisesti yhteisössä sekä helpottaakseen heidän täysimääräistä osallisuuttaan ja osallistumistaan yhteisöön, muun muassa varmistamalla, että vammaisten henkilöiden saatavissa on valikoima kotiin annettavia palveluja sekä asumis- ja laitospalveluja sekä muita yhteiskunnan tukipalveluja, mukaan lukien henkilökohtainen apu, jota tarvitaan tukemaan elämistä ja osallisuutta yhteisössä ja estämään eristämistä tai erottelua yhteisöstä.

3 Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto

Palvelusetelin arvoa koskevan kantelun ratkaisua tulee arvioida edellä kuvatun säädöskokonaisuuden perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi asiaa ennen kaikkea omaan toimialaansa kuuluvien henkilökohtaisen avun asiakkaan aseman ja oikeuksien sekä kunnan järjestämistä vastuun näkökulmasta.

Kunnan tehtävänä on edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kunnalla säilyy aina järjestämistä vastuu suhteessa asiakkaaseen riippumatta palvelun järjestämistavasta. Vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun. Mikään palvelun järjestämistapa ei saa vaarantaa oikeuden toteutumista. Vaikka vammaisella henkilöllä on oikeus kieltäytyä palvelusetelistä, jolloin kunnan on järjestettävä henkilökohtainen apu muulla tavalla, palvelusetelin arvo ei voi systemaattisesti alittaa kohtuullista arvoa. Kunnan järjestämistä vastuuseen sisältyy valvontavastuu. Kunnan tulee arvioida myös omaa toimintaansa kriittisesti.

Henkilökohtaisen avun eri järjestämistavat varmistavat sen, että vammaiset henkilöt voivat saada yhdenvertaisesti tarvitsemansa avun ja tuen. Siksi kunnan tulee huolehtia siitä, että eri henkilökohtaisen avun järjestämistavat ovat myös käytännössä vammaisten henkilöiden käytettävissä. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että palveluseteliä koskevat erityiset säännökset yhdessä asiakkaan asemaa ja oikeuksia sekä kunnan vastuita ja velvollisuuksia koskevan

yleislainsäädännön kanssa ovat riittäviä turvaamaan vammaisen henkilön oikeuden saada henkilökohtaista apua yksilöllisessä palvelua koskevassa päätöksessä määritellyllä tavalla. Siksi lainsäädäntöä ei ole välttämätöntä ainakaan kiireellisellä aikataululla muuttaa. Suurimmat ongelmat ovat lain soveltamiskäytännöissä.

Palvelusetelin arvon tulee olla kohtuullinen. Sama säännös sisältyy sekä palvelusetelilakiin että vammaispalvelulakiin.

Palvelusetelilaki edellyttää, että kunta arvioi palvelusetelin arvon kohtuullisuutta suhteessa kunnan omana tuotantona tai ostopalveluna hankkiman vastaavan palvelun kustannuksiin. Kunta ei voi olettaa, että palvelun kustannukset olisivat pienemmät, jos asiakas hankkii palvelun palvelusetelillä.

Laissa säädetään lisäksi, että silloin, kun palvelu on asiakkaalle maksuton, palvelusetelin arvo tulee määrätä niin, että asiakkaalle ei jää maksettavaksi omavastuuta.

Hallituksen esityksessä tarkennetaan vielä kohtuullisuusvaatimusta siten, että palvelusetelin arvo tulisi määritellä niin, että palvelusetelistä muodostuu asiakkaalle todellinen vaihtoehto palvelun käyttämiseen. Hallituksen esityksen mukaan käytännössä maksuttomaksi säädettyjen palvelujen hankinta palvelusetelillä voisi toteutua esimerkiksi niin, että kunta määrittäisi realistisen palvelusetelin arvon, jolla palvelu voitaisiin tuottaa.

Vammaispalvelulakia koskevassa hallituksen esityksessä konkretisoidaan vielä kohtuullisuuden vaatimusta siten, että henkilökohtaisen avun järjestäminen palvelusetelin turvin edellyttää, että setelin arvo vahvistetaan kunnan päätöksellä sellaiseksi, että sillä on mahdollista hankkia henkilölle palvelusuunnitelmassa määritelty riittävä henkilökohtainen apu.

Palvelusetelin arvon määräytymistä koskevalla sääntelyllä on haluttu varmistaa, että asiakkaalle maksuttomiksi säädetty palvelut säilyvät jatkossakin asiakkaalle maksuttomina.

Vaikka laissa ei ole erikseen säädetty palvelusetelin arvon tarkistamisesta, se sisältyy vaatimukseen arvon kohtuullisuudesta. Ei riitä, että palvelusetelillä on mahdollista ostaa palvelua silloin, kun asiakkaalle ensimmäistä kertaa myönnetään palveluseteli. Palvelusetelin arvoa tulee tarkistaa kustannusten noustessa.

Palvelusetelin arvon on oltava sellainen, että se kattaa koko asiakkaan tarvitseman palvelun hinnan. Palvelusetelillä pitää käytännössä olla mahdollista hankkia vaikeavammaiselle henkilölle palvelusuunnitelmassa ja –päätöksessä määritelty riittävä henkilökohtainen apu.

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelmassa on mainittu palvelusetelilain uudistus yhdenvertaisten ja sujuvien palveluiden turvaamiseksi ja itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi. Hallitusohjelmaan sisältyy myös vammaispalvelulainsäädännön kokonaisuudistus. Niiden yhteydessä on aikanaan mahdollista tarkemmin arvioida eri osapuolten näkökulmasta tarvetta selkeyttää palvelusetelin arvoa ja käyttöä koskevia säännöksiä. Poliittista päätöstä uudistusten aloittamisesta ja aikataulusta ei ole tehty.

- 2 Sote-valmistelun ja Koronatilanteen vuoksi on uudelleen arvioitava, mitkä lainvalmisteluhankkeet voidaan viedä eteenpäin tällä hallituskaudella.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen ratifiointiprosessissa on todettu, että Suomen lainsäädäntö vastaa sopimuksen vaatimuksiin. Sopimuksessa ei ole yksityiskohtaisia määräyksiä henkilökohtaisesta avusta. Yksi YK:n vammaissopimuksen ja Suomen vammaispolitiikan keskeisimmistä tavoitteista on edistää eri tavoin vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden ja osallisuuden toteutumista yhteiskunnassa. Henkilökohtainen apu toteuttaa palveluista usein parhaiten tätä tavoitetta. Henkilökohtaisella avulla on mahdollista vastata myös yhteiskunnan velvollisuuteen järjestää vammaiselle henkilölle välttämätön hoito ja huolenpito. Siksi on tärkeää varmistaa, että henkilökohtainen apu toteutuu käytännössä lain edellyttämällä tavalla. Vammaisen henkilön subjektiivinen oikeus henkilökohtaiseen apuun palvelun saamisedellytysten täytyessä korostaa palvelun merkitystä vammaiselle henkilölle ja kunnan erityistä järjestämisvastuuta palvelun toteuttamisessa.

Kanteluun liitetyn selvityksen perusteella näyttäisi siltä, että palvelusetelin arvo on useissa kunnissa jäänyt jälkeen suhteessa kustannusten nousuun. Joissain kunnissa arvot ovat hyvin lähellä lain voimaan tullessa olleita arvoja. Koska tilanne ei vastaa edellä kuvatun lainsäädännön asettamia vaatimuksia, on tarpeen ryhtyä mahdollisimman pikaisesti toimenpiteisiin, jotta vammaisten ihmisten oikeudet voisivat toteutua täysimääräisesti. Olemme ministeriöstä yhteydessä valvontaviranomaisiin ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen valvonnan ja esimerkiksi Vammaispalvelujen käsikirjan avulla tapahtuvan ohjauksen tehostamiseksi.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Lakimies

Sirkka Sivula

JAKELU

Eduskunnan oikeusasiamies

TIEDOKSI

Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
Valtiosihteeri Eila Mäkipää
Erityisavustaja Timo Lehtinen
Erityisavustaja Laura Lindeberg
Erityisavustaja Sampo Varjonen
Kansliapäällikkö Kirsi Varhila
Osastopäällikkö Veli-Mikko Niemi
Johtaja Taru Koivisto

30.9.2021

Hyvä Siun soten palvelusetelituottaja,

Siun soten yhtymähallitus on vahvistanut 28.9.2021 § 171 vuodelle 2022 uudet palvelusetelien arvot. Löydätte pöytäkirjan liitteistä koonnin, josta näkyvät kaikkien palvelusetelien arvot vuodelle 2022. Tässä [linkki](#) pöytäkirjan kohtaan § 171.

Ikäihmisten asumispalvelujen tehostetun palveluasumisen palvelusetelien arvoihin esitettiin 5,7 %:n hinnankorotusta, josta 3,2 % on indeksikorotusta ja loput hoitajamitoituksen muutoksen takia tapahtuvaa korotusta. Ikäihmisten asumispalvelujen palveluasumisen palvelusetelien arvoihin esitettiin 3,2 % indeksikorotusta. Yhtymähallitus on hyväksynyt nämä esitykset. Ateriat ja tukipalvelut sisältyvät palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa setelien arvoihin kuten tähänkin saakka. Muiden palvelusetelipalvelujen osalta arvot pysyvät samana kuin vuonna 2021.

Palvelusetelipalvelujen hintailmoitukset vuodelle 2022

Vuoden 2022 palvelusetelien hinnat on ilmoitettava OmaVaana -palveluun **aikavälillä 1.10. - 31.10.2021**. Emme hyväksy 31.10.2021 jälkeen tehtyjä hintailmoituksia vuodelle 2022. Tällöin vuodelle 2022 jää voimaan vuoden 2021 hyväksytyt hinnat. Vuoden 2022 hyväksytyt hinnat tulevat voimaan 1.1.2022 alkaen ja ne näkyvät julkisessa luettelossa vaana.fi- sivulla 1.1.2022.

Palvelusetelisääntökirjan yleisessä osassa (kohdassa 7.1.) todetaan, että palvelusetelituottaja sitoutuu noudattamaan kunkin kalenterivuoden ajaksi sääntökirjan ehtojen mukaisesti ilmoittamia hintoja, jotka julkaistaan julkisessa luettelossa. Siun sote suosittelee, että palvelusetelituottaja tarkistaa hintojaan enintään elinkustannusindeksin (1951 = 100) muutosta vastaavalla määrällä (tarkasteluajankohta kunkin vuoden kesäkuun pisteluku).

Palvelusetelituottaja voi tehdä hintojen alentamista koskevia päivityksiä OmaVaanaan ja osoitteeseen palveluseteli@siunsote.fi pitkin kalenterivuotta.

Hintojen ilmoittaminen OmaVaana-palveluun

Hintojen ilmoittaminen tapahtuu tuttuun tapaan [OmaVaana](#) -palvelun palvelusetelipalvelukohtaiseen hinnastoon. Ohjeet hinnaston muokkaamiseen löytyvät [käyttöohjeista](#). Tarvittaessa saatte ohjeistusta OmaVaana-palvelun käyttöön Vaanan asiakaspalvelusta sähköpostilla asiakaspalvelu@vaana.fi tai puhelimitse 040 172 3700. Siun sote tarkastaa päivitetty hinnastotiedot. Mikäli Siun sote toteaa tarvitsevansa lisäselvitystä ilmoittamistanne hinnoista, Vaanan asiakaspalvelu on yhteydessä teihin.

Hintoja nostaessaan palveluntuottajan on syytä ottaa huomioon, että asiakkaan omavastuun kasvaminen voi vaarantaa tämän mahdollisuuden käyttää palvelua ja voi johtaa palvelusetelivaihtoehdosta luopumiseen.

Hintojen ilmoittaminen ei koske kattohintaisia palveluseteleitä (Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu, kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelu, kehitysvammaisten tuettu asuminen, monivammaisten lasten ja nuorten kotiin annettavat hoiva- ja hoitopalvelut, vammaisten päivätoiminta, lapsiperheiden kotipalvelu, lääkkeiden annosjakelu, mielenterveys- ja päihdepalvelujen kuntoutus). Kattohintaisten palvelusetelien palvelukohtaisissa sääntökirjoissa on kerrottu tarkemmin, jos palvelusetelituottajan tulee ilmoittaa julkisessa luettelossa muita hintatietoja mm. ateriahinnat.

Hintojen ilmoittaminen ei myöskään koske palvelusetelipalveluita, joihin palveluntuottaja on hyväksytty palvelusetelituottajaksi ajalla 1.11.2020- 31.10.2021 (viimeisen 12 kk:n aikana) (Palvelusetelisääntökirjan yleinen osa, kohta 7.1. Hintojen muutos). Kaksitoista (12) kuukautta lasketaan Siun soten viranhaltijan palvelusetelituottajaksi hyväksymisen päätöksen päivämäärästä.

Muuta muistettavaa ja ajankohtaista

Päivitämme parhaillaan palvelukohtaisia sääntökirjoja. Tulemme tiedottamaan niitä palvelusetelituottajia, jotka tuottavat kyseistä palvelua palvelusetelillä heti, kun sääntökirjat on päivitetty. Päivitetyt sääntökirjat tulevat näkyviin myös Siun soten www-sivuille. Muistutamme, teidän tulee tarkastaa OmaVaana- palvelussa yhteystietojenne ajantasaisuuden ja tehdä tarvittavat muutokset. Ilmoittakaa yhteystietomuutoksista myös sähköpostilla palveluseteli@siunsote.fi.

Keskeisistä muutoksista ilmoitetaan kirjallisesti Siun soten kirjaamoon joko sähköpostilla tai kirjepostina. Keskeisiä muutoksia ovat esimerkiksi: vastuuhenkilöiden vaihtuminen, yrityskaupat, toiminnan, yrityksen tai toimipaikan lopettaminen, palvelusetelipalvelun/palvelujen tuottamisen lopettaminen, palvelusetelipalvelun/palvelujen luokan tuottamisen lopettaminen ja tietyille kunnalle/kunnille palvelusetelipalvelun tuottamisen lopettaminen.

Kirjaamon yhteystiedot: kirjaamo@siunsote.fi , Siun sote Kirjaamo, Tikkamäentie 16, M-talo, 3 krs. 80210 Joensuu.

Mukavaa syksyn jatkoa!

Ystävällisin terveisin,

Siun soten palvelusetelitiimi

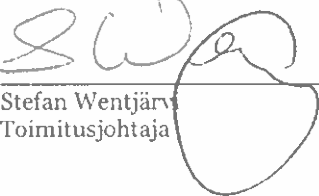
AVOIN VALTAKIRJA

Valtuutetaan Arne Köhler tai hänen määräämänsä, kumpikin yksin, edustamaan ja käyttämään Esperi Care Oy:n (y-tunnus 02017532-6) puheenvaltaa valitusasiassa koskien Siun Soten yhtymähallituksen päätöstä tehostetun asumispalvelun palvelusetelin hinnankorotuksesta vuodelle 2022.

Tähän valtakirjaan sovelletaan Suomen lakia.

Helsingissä 22.11.2021

Esperi Care Oy:n puolesta

Stefan Wentjärvi
Toimitusjohtaja

Vastaanottaja

Arne Köhler / Esperi Care Oy

Muutoksenhaunlainen päätös

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymän yhtymähallitus 1.11.2021 § 226

Valittaja

Esperi Care Oy

TÄYDENNYSPYYNTÖ

Itä-Suomen hallinto-oikeuteen on saapunut oheinen valituskirjelmäni.

Teille varataan tilaisuus poistaa valituksessa olevat puutteellisuudet toimittamalla seuraava täydennys:

- 1) Valituskirjelmästä ei ilmene, mihin perustuu Esperi Care Oy:n valitusoikeus asiassa. Kuntalain 137 §:n 1 momentin mukaan oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen saa tehdä se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa (*asianosainen*). Pykälän 2 momentin mukaan kuntayhtymän viranomaisen päätöksestä oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen saa tehdä myös kuntayhtymän jäsenkunta ja sen jäsen sekä kuntien yhteisen toimielimen päätöksestä sopimukseen osallinen kunta ja sen jäsen. Kunnan jäsen on muun muassa yhteisö tai säätiö, jonka kotipaikka on kyseisessä kunnassa tai joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa (kuntalaki 3 §). Hallinto-oikeus pyytää antamaan selvityksen siitä, mihin Esperi Care Oy:n valitusoikeus perustuu.

Vaadittu täydennys ja tämä lähete on toimitettava hallinto-oikeudelle 14 päivän kuluessa tämän lähetteen tiedoksisaannista.

Selityksen voi toimittaa sähköisessä asiointipalvelussa osoitteessa

<https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>. Sähköinen asiointipalvelu on tarkoitettu kansalaisille, yrityksille ja yhteisöille, ei viranomaisten käyttöön. Vastineen liitteenä lähetettävät mahdolliset liitetiedostot tulee yksilöidä nimeämällä ne tarkasti asiakirjan sisällön mukaisesti. Liitetiedoston nimestä tulee myös selvittää kyseisen asiakirjan laatimispäivämäärä. Lisätietoja sähköisten asiakirjojen nimeämisestä on osoitteessa

<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/fi/index/asiointijajulkisuus/sahkoinenasiointipalvelu/hallinto-jaerityistuomioistuintenasiointipalvelu.html>

Täydennyksen voi toimittaa myös postitse, lähetin välityksellä, sähköpostilla tai telekopiona.

Valitus voidaan jättää tutkimatta, ellei puutteellisuuksia määräajassa poisteta (laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa 40 § ja 81 § 2 mom. 6 kohta).

LIITTEET

Valituskirjelmä 22.11.2021

Pirita Hänninen
lainkäyttösihteeri

Aihe: Täydennys

Tuomioistuin: Itä-Suomen hallinto-oikeus

Lähetysaika: 21.12.2021

Itä-Suomen hallinto-oikeus
Minna Canthin katu 64
70101 Kuopio
ita-suomi.hao@oikeus.fi

Asia

Vastaus Itä-Suomen hallinto-oikeuden selvityspyyntöön Esperi Care Oy:n valitusoikeuden perusteista asiassa 22249/03.04.04.04.10/2021.

Muutoksenhakija

Esperi Care Oy, y-tunnus 2017532-6, PL 11, Mannerheimintie 164, 00301 Helsinki (jäljempänä "Muutoksenhakija")

Arne Köhler, liiketoimintajohtaja. Ikäihmisten palvelut.

Valituksen kohteena oleva viranomaisen päätös

Siun soten yhtymähallituksen päätös palvelusetelin hinnankorotuksesta vuodelle 2022 (liitteenä 1).

Vallitus Itä-Suomen hallinto-oikeudelle

Muutoksenhakija on liitteen 2 mukaisen valitusosoituksen mukaisesti hakenut muutosta Itä-Suomen hallinto-oikeudelta Siun soten tekemään päätökseen hylätä Muutoksenhakijan oikaisuvaatimus.

Itä-Suomen hallinto-oikeuden 9.12.2021 päivätyn lausuntopyynnön johdosta Muutoksenhakija toimittaa valitusoikeutensa perusteista seuraavan lausuman:

1 Vaatimukset

Muutoksenhakija pitää voimassa ja toistaa aiemmin tapauksessa 22249/03.04.04.04.10/2021 esittämänsä vaatimukset.

2 Tausta – Itä-Suomen hallinto-oikeuden selvityspyyntö

1. Siun soten valitusosoituksessa on pyydetty tekemään mahdollinen valitus Siun soten päätöksestä kunnallisvalituksena Itä-Suomen hallinto-oikeuteen.
2. Muutoksenhakija on toimittanut valituksen Itä-Suomen hallinto-oikeudelle 22.11.2021 Siun soten valitusosoituksen mukaisesti.
3. Itä-Suomen hallinto-oikeus on 9.12.2021 pyytänyt Muutoksenhakijalta selvitystä mihin Muutoksenhakijan valitusoikeus asiassa 22249/03.04.04.04.10/2021 perustuu ja viitannut kuntalain 137 §:n 1 momenttiin, jossa määritellään keillä on oikeus tehdä kunnallisvalitus.
4. Tällä kirjelmällä Muutoksenhakija perustelee hallinto-oikeudelle miksi se katsoo sillä olevan valitusoikeus asiassa 22249/03.04.04.04.10/2021.

3 Muutoksenhakijan valitusoikeus / Perustelut

3.1 Kunnan jäsenyys

1. Kuntalain (410/2015) 1 mom. mukaan oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen saa tehdä kunnan jäsen. Kuntalain 3 § 3-kohdan mukaan kunnan jäsen on se, joka omistaa tai hallitsee kiinteää omaisuutta kunnassa.

2. Kuntalain esitöissä ei oteta kantaa siihen, mitä "kiinteän omaisuuden omistaminen tai hallitseminen" tarkoittaa eli koskeeko se vain maanvuokraa vai myös tilojen vuokraamista. Jälkimmäistä tulkintaa tukee ainakin oikeuskäytäntö, sillä Kuopion hallinto-oikeus katsoi tapauksessa 28.6.2002 02/0445/2 B:n pidättämän asumisoikeuden rinnastuvan huoneenvuokraukseen, joka ei yleensä perusta kiinteän omaisuuden hallintaoikeutta. Hallinto-oikeus katsoi, että valittaja ei hallitse asumisoikeutensa perusteella kiinteistöä maanvuokralaissa tai asuinhuoneiston vuokrauksesta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla minkä vuoksi hänen ei katsottu olevan kunnan jäsen eikä hänellä ollut näin ollen oikeutta kunnallisvalituksen tekemiseen. Hallinto-oikeus siis katsoi, että asuinhuoneistonvuokralain mukainen vuokraus olisi synnyttänyt kunnan jäsenyyden. Korkein hallinto-oikeus katsoi myöhemmin päätöksessään KHO 02/2890, että valitusoikeus olisi tullut tapauksessa myöntää eli myös asumisoikeuden pidättäminen oli pätevä kiinteän omaisuuden hallinnan peruste.
3. Hallituksen esityksessä kuntalaiksi (HE 192/1994 vp) todetaan lain yksityiskohtaisissa perusteluissa muun muassa seuraavaa: *"Myös kiinteistön omistaminen tai hallitseminen katsottaisiin perusteeksi kunnan jäsenyydelle. Kiinteistön omistuksen tai hallinnan perusteella on kunnalle maksettava kiinteistövero ja tämänkin vuoksi on perusteltua, että kunnan jäsenyys syntyy."* Voidaankin todeta, että kiinteistön omistajan/hallitsijan velvoitteet kuntaa kohtaan (mm. velvollisuus maksaa kiinteistöveroa) perustelevat yhtäältä kunnan jäsenyyden syntymistä ja toisaalta korostunutta oikeusturvan tarvetta, minkä vuoksi valitusoikeus on tarpeen.
4. Edellä sanottua vahvistaa korkeimman hallinto-oikeuden oikeuskäytäntö: Tapauksessa KHO 2010:22 korkein hallinto-oikeus on todennut muun ohella että, *"Kunnan jäsenillä on kuntaan nähden velvollisuuksia ja oikeuksia, joita kunnassa ainoastaan tilapäisesti oleskelevilla ja toimivilla ei ole. Kunnan jäsenten oikeudet ja velvollisuudet kohdistuvat osallistumiseen kunnan hallintoon, sen palveluiden käyttämiseen ja sen menojen rahoittamiseen. Kunnan jäsenyys on alun perin kytketty läheisesti verovelvollisuuteen kunnalle. Kunnallisvalitus, sen lisäksi että se antaa oikeussuojaa asianosaiselle, on kunnan jäsenen keino valvoa kunnan toiminnan lainmukaisuutta. Valitusoikeuden taustalla on kunnan jäsenellä oleva perusteltu intressi valvoa kunnan toimielinten päätösten laillisuutta."*
5. Edelleen tapauksessa KHO 2010:22 korkein hallinto-oikeus toteaa: *"Kuntalaissa ei ole säädetty erityisiä edellytyksiä kiinteän omaisuuden hallintaan perustuvalla kunnan jäsenyydelle. Lähtökohtaisesti kunnan jäsenyys voi näin ollen perustua lyhytaikaiseenkin kiinteistön vuokrasopimukseen tai muuhun oikeudellisesti pätevään hallintaperusteeseen. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että kiinteistön vuokramiehen on kaikissa oloissa katsottava hallitsevan kunnassa kiinteää omaisuutta kuntalain 4 §:ssä [nykyisin kuntalain 3 §] tarkoitettuin tavoin ja olevan sillä perusteella kunnan jäsen. --- Asiassa on otettava huomioon kunnan jäsenyyteen normaalisti liittyvät oikeudet ja velvollisuudet, kunnallisvalituksen tarkoitus kuntalaisten laillisuusvalvontakeinona sekä puheena olevan kiinteistön vuokraamiseen liittyvät seikat kokonaisuudessaan."* Toisin sanoen, kiinteän omaisuuden hallinta ei automaattisesti ja kaikissa tapauksissa tarkoita kunnan jäsenyyttä, vaan kyse on kokonaisarvioinnista, jossa huomioon tulee ottaa huomioon kunnan jäsenyyteen normaalisti liittyvät oikeudet ja velvollisuudet (kuten verojen maksu) sekä kunnallisvalituksen funktio laillisuusvalvontakeinona sekä muut kiinteistön vuokraamiseen liittyvät seikat kokonaisuudessaan. Lisäksi hallintaperusteelle ei ole asetettu muodollisia vaatimuksia, vaan lyhytaikainen tai muu pätevä peruste hallinnasta voi muodostaa kunnan jäsenyyden.
6. Muutoksenhakija hallitsee osoitteessa Kontionientie 62 A, 80780 Kontiolahti 1200 m2 (jäljempänä "Kontiolinna") hoivakotirakennusta piha-alueineen liitteenä 3 olevan vuokrasopimuksen nojalla. Vuokra-ajaksi on määritelty 3 + 5 vuotta.

7. Muutoksenhakija hallitsee osan kiinteistöllä 167-11-145-6 sijaitsevasta hoivakotirakennuksesta (jäljempänä "Helmi 1") piha-alueineen liitteenä 4 olevan vuokrasopimuksen mukaisesti. Vuokrasopimuksesta ilmenee, että Muutoksenhakijan vuokraoikeus ei käsitä koko kiinteistöä. Vuokra-ajaksi on määritelty 10 vuotta päättyen 30.9.2027. Vuokralaisella on oikeus jatkaa tätä vuokrasopimusta edellä mainitun määräajan päätyttyä viiden (5) vuoden määräajaksi.
8. Muutoksenhakija hallitsee osan kiinteistöllä 167-11-145-5 sijaitsevasta hoivakotirakennuksesta (jäljempänä "Helmi 2") piha-alueineen liitteenä 4 olevan vuokrasopimuksen mukaisesti. Vuokrasopimuksesta ilmenee, että Muutoksenhakijan vuokraoikeus ei käsitä koko kiinteistöä. Vuokra-ajaksi on määritelty 10 vuotta päättyen 30.9.2027. Vuokralaisella on oikeus jatkaa tätä vuokrasopimusta edellä mainitun määräajan päätyttyä viiden (5) vuoden määräajaksi.
9. Muutoksenhakija hallitsee osan kiinteistöllä 167-413-10-61 sijaitsevasta hoivakotirakennuksesta (jäljempänä "Kiihtelysvaaran Helmi") piha-alueineen liitteenä 4 olevan vuokrasopimuksen mukaisesti. Vuokrasopimuksesta ilmenee, että Muutoksenhakijan vuokraoikeus ei käsitä koko kiinteistöä. Vuokra-ajaksi on määritelty 10 vuotta päättyen 30.9.2027. Vuokralaisella on oikeus jatkaa tätä vuokrasopimusta edellä mainitun määräajan päätyttyä viiden (5) vuoden määräajaksi.
10. Vuokrasopimusten nojalla Muutoksenhakija hallitsee merkittävän paljon kiinteää omaisuutta pitkällä ajalla, minkä vuoksi sen on katsottava olevan kunnan jäsen.
11. Koska Muutoksenhakija on edellä mainituin perustein kunnan jäsen, sillä on kunnallislain mukainen valitusoikeus asiassa.

3.2 Valituksenalainen päätös vaikuttaa Muutoksenhakijan etuun, oikeuteen ja velvollisuuteen

1. Kuntalain 1 mom. mukaan oikaisuvaatimuksen ja kunnallisvalituksen saa tehdä myös se, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa vaikka päätös ei olisikaan suoraan suunnattu tälle henkilölle.
2. Laissa tai lain esitöissä ei ole tarkkarajaisesti määritelty, koska päätöksen voidaan katsoa vaikuttavan henkilön oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun sillä tavalla, että valitusoikeus syntyy tätä kautta. Asia on jätetty pitkälti oikeuskäytännön varaan. Viime kädessä valitusoikeus joudutaan harkitsemaan tapauskohtaisesti. Arvioinnin lähtökohtana on käytännössä se, etteivät pelkät välilliset vaikutukset perusta valitusoikeutta. Välillisyyden tai välittömyyden erottaminen on arvioitava kyseiselle päätökselle säädettyjen oikeusvaikutusten verkostoa hahmottamalla.¹
3. Esimerkiksi tapauksessa KHO 17.3.2004 T 612 katsottiin kiinteistöosakeyhtiön vähemmistöosakkaalla olleen oikeus valittaa rakennuksen 1. kerroksen alapuolisten tilojen korjaamista koskevasta hallintopakkopäätöksestä, joka oli kohdistettu kiinteistöosakeyhtiöön, mutta edellytti vähemmistöosakkaan toiminnan ja koneiden siirtämistä muualle korjauksen ajaksi. Tapauksessa viranomaisen päätös ei siis kohdistunut suoraan valittajaan, mutta päätöksellä oli tosiasiallinen ja välitön vaikutus valittajaan.
4. Suhteellisen tuoreessa korkeimman hallinto-oikeuden tapauksessa KHO 2019:71 oli kysymys siitä, että lääkevalmisteen valmistaja ja alkuperäisen myyntiluvan haltija oli valittanut Fimean myöntämästä rinnakkaistuontimyyntiluvasta muun ohella sillä perusteella, että rinnakkaistuontimyyntiluvan haltijan oli sallittu lääkelain ja ihmislääkediirektiivin säännösten vastaisesti markkinoida lääkevalmistetta osittain saksankielisin myyntipäällysmarkkinoin. Hallinto-oikeus oli jättänyt yhtiön rinnakkaistuontimyyntilupapäätöksestä tekemän valituksen tutkimatta sillä perusteella, että yhtiöllä ei ollut asiassa valitusoikeutta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että rinnakkaistuontimyyntilupa vaikutti yhtiön oikeuteen, etuun ja velvollisuuteen

¹ Hallintolainkäyttö. Koivuluoma *et al.* 2, painos 2020. s. 127.

valmisteen alkuperäisen myyntiluvan haltijana ja sen valmistajana välittömästi eikä yhtiön kannalta arvioiden ollut kysymys pelkästään kilpailutilanteeseen liittyvistä epäedullisista seuraamuksista.

5. Valituksenalainen päätös vaikuttaa Muutoksenhakijaan seuraavalla tavalla:
 - a. Vuokrasopimuksista ilmenevissä hoivakodeissa asuu yhteensä 78 palveluseteliasiakasta (marraskuu 2021 keskiarvo): Helmi 1:ssä asuu 29, Helmi 2:ssa asuu 14, Kontiolinnassa asuu 18, ja Kiihtelysvaaran Helmessä asuu 17 palveluseteliasukasta.
 - b. Hoivakotien nykyinen hoivahinta per asukas: Helmi 1 121 € / asukas / vrk, Helmi 2 121 € / asukas / vrk, Kontiolinna 116,86 € / asukas / vrk, ja Kiihtelysvaaran Helmi 121 € / asukas / vrk
 - c. Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012), (jäljempänä "vanhuspalvelulaki") nostaa hoitajamitoitusta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa asumisessa asteittain. Vuoden 2022 alusta hoitajamitoitus nousee 0,6 työntekijään asukasta kohden (vuonna 2021 0,55). Tämä nostaa palveluntuottajien kuluja seuraavasti:
 - i. kustannukset nousevat 7,27 % mitoituksen noususta johtuen²;
 - ii. kustannukset nousevat 2,4 % välillisen työn noususta; sekä
 - iii. lisäksi TES-korotukset ovat nostaneet tuottajien kuluja 5,02 %
6. Näin ollen nousupainetta on 14,69 %, eli vuositasolla lisäkuluja tuottajalle on 502 k€, ja olemme esittäneet että hinnat korotetaan tasoon 133 € / vrk / asukas, eli korvattavia lisäkuluja syntyisi vuositasolla 368,8 k€, josta Siunsote aikoo kompensoida vain 194,8 k€ (eli 5,7 % hinnan / arvonkorotus). Laskelmat ja luvut on avattu tarkemmin Muutoksenhakijan valituksessa Itä-Suomen hallinto-oikeudella, mutta merkityksellistä asiassa on se tosiasia, että valituksenalaisella päätöksellä on merkittävä taloudellinen vaikutus Muutoksenhakijan osalta.
7. Valituksen alaisella päätöksellä on välitön vaikutus Muutoksenhakijan oikeuteen ja etuun, minkä vuoksi Muutoksenhakijalla tulee katsoa olevan asianosaisasema tapauksessa ja näin ollen valitusoikeus.

3.3 Korostunut oikeussuojan tarve

1. Kun tuomioistuimien punnitsee, onko asiassa valitusoikeutta vai ei, tulee huomioon ottaa myös korostunut oikeussuojan tarve. Oikeussuojan tarve on kuitenkin perusteltava.³
2. Valituksen alainen päätös koskee palvelusetelin arvon korottamista, ja näin ollen siitä valittamista koskee laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009) 13 § (myöhemmin "palvelusetelilaki").
3. Palvelusetelilain esitöissä, kyseisen lainkohdan osalta perustuslakivaliokunta (PeVL 10/2009 vp) on lausunut seuraavaa: "Valiokunta on edellä katsonut, että palvelusetelin arvon korottaminen tulee pykälässä säädetyin edellytyksin muodostaa jokaisen asianomaisen asiakkaan oikeudeksi. Siksi kaikissa palvelusetelin arvoa koskevissa asioissa tulee perustuslain 21 §:n 1 momentin vuoksi olla mahdollisuus hakea paitsi laissa erikseen säänneltyä oikaisua myös valittamalla muutosta hallinto-oikeudelta." Palvelusetelin arvon muutosta koskevasta päätöksestä valittamisesta säädettäessä on

² Sosiaali ja terveysministeriön arvio: $([\text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}] \times 0,8^1 \times [0,6/0,55]) + ([\text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}] \times 0,2) = 7,27\% \times \text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}$

³ Oikeudenkäynti hallintoasiassa, Mäenpää Olli s. 63.

ajateltu asiakkaan oikeussuojaa. Palveluntuottajan oikeussuojaan tai asemaan muutenkaan ei oteta esitöissä kantaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö palveluntuottajalla voisi olla oikeussuojan tarvetta esimerkiksi siinä tapauksessa, jolloin palvelusetelin arvonmuutos ei vastaa todellisia kasvaneita tuotantokustannuksia ja on näin ollen lainvastainen.

4. Mikäli Muutoksenhakijalla ei olisi asiassa valitusoikeutta, ei Muutoksenhakijalla olisi mitään oikeussuojakeinoja saada viranomaisen päätöksen lainmukaisuus tuomioistuimen tutkittavaksi, vaikka tällainen päätös käytännössä tekisi Muutoksenhakijan mittavista ja pitkäkestoisista investoinneista kannattamattomia.
5. Mikäli Muutoksenhakijalla ei katsottaisi olevan valitusoikeutta, välillisesti myöskään palveluseteliasiakkaan oikeusturva ei toteudu, sillä valituksenalaisella päätöksellään viranomainen rajoittaa tuottajien mahdollisuus hinnoitella palvelunsa todellisten kustannusten mukaisesti ja joutuu ajamaan palvelunsa alas. Hoivakodin asiakkaan/asukkaan näkökulmasta omavastuuosuus ei nouse, koska tässä tilanteessa tilaaja rajoittaa tuottajan hinnankorotusta, joten hoivakodin asukas ei voi valittaa tai ei ymmärrä valittaa asiassa, vaikka valituksen alaisen päätöksen seurauksena tuottajat joutuvat ajamaan toimintansa alas ja asiakas/asukas menettää käytännössä kotinsa ja joutuu muuttamaan muualle. Tämän ei voida katsoa olevan lain tarkoitus ja myös tästä syystä Muutoksenhakijalla tulee katsoa olevan valitusoikeus.

4 Yhteenveto

1. Muutoksenhakija katsoo, että sillä on asiassa valitusoikeus yllä mainituin perustein (i) kunnan jäsenen ominaisuudessa sekä siksi (ii), että valituksen alainen päätös vaikuttaa välittömästi sen etuun ja oikeuteen. Asiassa on myös Muutoksenhakijan että hoivakodin asiakkaiden osalta korostunut oikeussuojan tarve, minkä vuoksi tuomioistuimen tulee myöntää valitusoikeus asiassa.
2. Mikäli hallinto-oikeus katsoo, että asiassa tulee kyseeseen esimerkiksi hallintovalitus eikä kunnallisvalitus, katsoo Muutoksenhakija edelleen, että sillä on valitusoikeus, koska valituksen alainen päätös vaikuttaa yllä mainituin perustein sen oikeuteen ja etuun ja asiassa on lisäksi korostunut oikeussuojan tarve sekä Muutoksenhakijan että hoivakodin asiakkaiden kannalta.

5 Liitteet

Liite 1	Siun soten yhtymähallituksen palvelusetelipäätös
Liite 2	Ote Siun soten Yhtymähallituksen pöytäkirjasta 01.11.2021 § 226
Liite 3	Vuokrasopimus - Kontiolinna
Liite 4	Vuokrasopimus - Helmi 1, Helmi 2 ja Kiihtelysvaaran Helmi

Helsingissä 21 joulukuuta 2021

ESPERI CARE OY

Laatinut

Arne Köhler

Arne Köhler

Liiketoimintajohtaja

30.9.2021

Hyvä Siun soten palvelusetelituottaja,

Siun soten yhtymähallitus on vahvistanut 28.9.2021 § 171 vuodelle 2022 uudet palvelusetelien arvot. Löydätte pöytäkirjan liitteistä koonnin, josta näkyvät kaikkien palvelusetelien arvot vuodelle 2022. Tässä [linkki](#) pöytäkirjan kohtaan § 171.

Ikäihmisten asumispalvelujen tehostetun palveluasumisen palvelusetelien arvoihin esitettiin 5,7 %:n hinnankorotusta, josta 3,2 % on indeksikorotusta ja loput hoitajamitoituksen muutoksen takia tapahtuvaa korotusta. Ikäihmisten asumispalvelujen palveluasumisen palvelusetelien arvoihin esitettiin 3,2 % indeksikorotusta. Yhtymähallitus on hyväksynyt nämä esitykset. Ateriat ja tukipalvelut sisältyvät palveluasumisessa ja tehostetussa palveluasumisessa setelien arvoihin kuten tähänkin saakka. Muiden palvelusetelipalvelujen osalta arvot pysyvät samana kuin vuonna 2021.

Palvelusetelipalvelujen hintailmoitukset vuodelle 2022

Vuoden 2022 palvelusetelien hinnat on ilmoitettava OmaVaana -palveluun **aikavälillä 1.10. - 31.10.2021**. Emme hyväksy 31.10.2021 jälkeen tehtyjä hintailmoituksia vuodelle 2022. Tällöin vuodelle 2022 jää voimaan vuoden 2021 hyväksytyt hinnat. Vuoden 2022 hyväksytyt hinnat tulevat voimaan 1.1.2022 alkaen ja ne näkyvät julkisessa luettelossa vaana.fi- sivulla 1.1.2022.

Palvelusetelisääntökirjan yleisessä osassa (kohdassa 7.1.) todetaan, että palvelusetelituottaja sitoutuu noudattamaan kunkin kalenterivuoden ajaksi sääntökirjan ehtojen mukaisesti ilmoittamia hintoja, jotka julkaistaan julkisessa luettelossa. Siun sote suosittelee, että palvelusetelituottaja tarkistaa hintojaan enintään elinkustannusindeksin (1951 = 100) muutosta vastaavalla määrällä (tarkasteluajankohta kunkin vuoden kesäkuun pisteluku).

Palvelusetelituottaja voi tehdä hintojen alentamista koskevia päivityksiä OmaVaanaan ja osoitteeseen palveluseteli@siunsote.fi pitkin kalenterivuotta.

Hintojen ilmoittaminen OmaVaana-palveluun

Hintojen ilmoittaminen tapahtuu tuttuun tapaan [OmaVaana](#) -palvelun palvelusetelipalvelukohtaiseen hinnastoon. Ohjeet hinnaston muokkaamiseen löytyvät [käyttöohjeista](#). Tarvittaessa saatte ohjeistusta OmaVaana-palvelun käyttöön Vaanan asiakaspalvelusta sähköpostilla asiakaspalvelu@vaana.fi tai puhelimitse 040 172 3700. Siun sote tarkastaa päivitetty hinnastotiedot. Mikäli Siun sote toteaa tarvitsevansa lisäselvitystä ilmoittamistanne hinnoista, Vaanan asiakaspalvelu on yhteydessä teihin.

Hintoja nostaessaan palveluntuottajan on syytä ottaa huomioon, että asiakkaan omavastuun kasvaminen voi vaarantaa tämän mahdollisuuden käyttää palvelua ja voi johtaa palvelusetelivaihtoehdosta luopumiseen.

Hintojen ilmoittaminen ei koske kattohintaisia palveluseleitä (Vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen apu, kehitysvammaisten ja vammaisten asumispalvelu, kehitysvammaisten tuettu asuminen, monivammaisten lasten ja nuorten kotiin annettavat hoiva- ja hoitopalvelut, vammaisten päivätoiminta, lapsiperheiden kotipalvelu, lääkkeiden annosjakelu, mielenterveys- ja päihdepalvelujen kuntoutus). Kattohintaisten palveluseleiden palvelukohtaisissa sääntökirjoissa on kerrottu tarkemmin, jos palvelusetelituottajan tulee ilmoittaa julkisessa luettelossa muita hintatietoja mm. ateriahinnat.

Hintojen ilmoittaminen ei myöskään koske palvelusetelipalveluita, joihin palveluntuottaja on hyväksytty palvelusetelituottajaksi ajalla 1.11.2020- 31.10.2021 (viimeisen 12 kk:n aikana) ([Palvelusetelisääntökirjan yleinen osa](#), kohta 7.1. Hintojen muutos). Kaksitoista (12) kuukautta lasketaan Siun soten viranhaltijan palvelusetelituottajaksi hyväksymisen päätöksen päivämäärästä.

Muuta muistettavaa ja ajankohtaista

Päivitämme parhaillaan palvelukohtaisia sääntökirjoja. Tulemme tiedottamaan niitä palvelusetelituottajia, jotka tuottavat kyseistä palvelua palvelusetelillä heti, kun sääntökirjat on päivitetty. Päivitetyt sääntökirjat tulevat näkyviin myös Siun soten [www-sivuille](#). Muistutamme, teidän tulee tarkastaa OmaVaana- palvelussa yhteystietojenne ajantasaisuuden ja tehdä tarvittavat muutokset. Ilmoittakaa yhteystietomuutoksista myös sähköpostilla palveluseteli@siunsote.fi.

Keskeisistä muutoksista ilmoitetaan kirjallisesti Siun soten kirjaamoon joko sähköpostilla tai kirjepostina. Keskeisiä muutoksia ovat esimerkiksi: vastuuhenkilöiden vaihtuminen, yrityskaupat, toiminnan, yrityksen tai toimipaikan lopettaminen, palvelusetelipalvelun/palvelujen tuottamisen lopettaminen, palvelusetelipalvelun/palvelujen luokan tuottamisen lopettaminen ja tietyille kunnalle/kunnille palvelusetelipalvelun tuottamisen lopettaminen.

Kirjaamon yhteystiedot: kirjaamo@siunsote.fi , Siun sote Kirjaamo, Tikkamäentie 16, M-talo, 3 krs. 80210 Joensuu.

Mukavaa syksyn jatkoa!

Ystävällisin terveisin,

Siun soten palvelusetelitiimi

Oikaisuvaatimus yhtymähallituksen päätöksestä 28.09.2021 § 171 koskien Siun soten palvelusetelien arvoja vuodelle 2022 - Esperi Care Oy
3903/00.01.01.01/2021

Yhtymähallitus 01.11.2021 § 226

Lisätiedot	Toimialuejohtaja Eija Rieppo eija.rieppo@siunsote.fi Puh. 013 330 4510
Päätösehdotus	Toimitusjohtaja Pirskanen Ilkka: Yhtymähallitus hylkää Esperi Care Oy:n oikaisuvaatimuksen, ja päättää pitää ikäihmisten palvelujen toimialueen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvon § 171/28.9.2021 päätetyn mukaisena 125 €/vrk.
Päätös	Hyväksyttiin.
Selostus	<p>Esperi Care Oy on tehnyt 12.10.2021 oikaisuvaatimuksen Siun soten yhtymähallituksen 28.9.2021 § 171 päätökseen tehostetun palvelusetelin arvon osalta, koska se ei ole heidän mielestään kohtuullinen. Esperi Care Oy esittää oikaisuvaatimuksessaan Siun sotea tarkistamaan tehostetun palveluasumisen setelin arvon 133 €/vuorokaudessa, jotta palvelusetelin arvo on kohtuullinen asiakkaan näkökulmasta. Esperi Care Oy tuo oikaisuvaatimuksessaan esiin, että palvelusetelin arvon määrityksessä tulee huomioida henkilöstömitoituksen aiheuttamat vaatimukset sekä palveluntuottajien kuluja seuraava Q-indeksi.</p> <p>Esperi Care Oy:n näkemyksen mukaan Siun Soten ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvo ei ole kohtuullinen asiakkaalle. Palveluntuottajalla ei ole mahdollista nostaa hintaa kustannuksia vastaavalle tasolle, koska asiakkaan maksama osuus nousisi liian suureksi, ja lisäksi tulee huomioida asiakasmaksulain vaatimukset. Näin ollen palveluntuottajat joutuvat Esperi Oy:n mukaan hinnoittelemaan palvelut liian matalalle tasolle yksikön kulut huomioiden.</p> <p>Esperi Care Oy vertaa esityksessään palveluseteliä ostopalveluilla tuotettavaan palveluun ja siten esittää palvelusetelipalvelua ja ostopalvelua samanlaisina kokonaisuuksina. Ostopalvelut ovat yksi mahdollisuus tuottaa palveluja. Ostopalveluja voivat täydentää erilaiset palvelusetelit. Siun sotessa palvelusetelien käyttäminen on palvelujen järjestäjälle yksi vaihtoehtoinen tapa tuottaa asumispalvelua. Palvelusetelien käyttämistä ei veloiteta lailla. Yrittäjä voi palveluseteliasiakkaan kanssa tehdä erillisiä kahdenvälisiä palvelusopimuksia, joiden mukaisesti se tarjoaa erillisellä korvauksella lisäpalveluja, saaden siten myös tulopohjaa. Asiakkaan valinnanvapauden toteutuminen ei ole pelkästään palvelusetelien käyttöön sidottu. Siun</p>

soten ikäihmisten palvelujen toimialueen siirtyessä vuoden 2022 alusta uuteen asumispalvelujen ostopalvelujen sopimuskauteen, valinnanvapaus toteutuu asiakkaan näkökulmasta paremmin kuin aikaisemmin. Uuden hankintamallin mukaan asiakas valitsee yhteistyössä hänen ja läheisensä kanssa juuri hänelle soveltuvimman asumispalvelupaikan asumispalveluyrittäjien joukosta.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009, 7§) mukaan palvelusetelin arvon tulee olla asiakkaan kannalta kohtuullinen. Kun arvioidaan palvelusetelin arvon kohtuullisuutta, tulee kustannuksia verrata omaan tuotantoon tai ostopalveluna hankittuun palveluun. Lisäksi asiakkaan omavastuuosuus on arvioitava. Siun sotessa asiakkaan asiakasmaksut tuotantotavasta riippumatta määräytyvät samoin perustein (ml. palvelusetelipalvelussa omavastuu). Asiakasta ohjataan palvelusetelin käytössä ja lasketaan palvelusetelin arvo asiakkaalle päätöksenteon tueksi. Lain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992, 1201/2020) mukaan voidaan asiakkaan asiakasmaksua kohtuullistaa harkinnan mukaan yksilöllisesti.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012, 565/2020 määrittävät vaadittavaa henkilöstömitoitusta iäkkäiden tehostetussa palveluasumisessa. Mitoitusvaade kasvaa porrastetusti 1.4.2023 saakka, jolloin mitoitussvaade on välittömän asiakastyön osalta 0,7 hoitajaa/asukas. Nyt mitoitussvaade on 0,55 hoitajaa/asukas ja 1.1.2022 alkaen 0.6 hoitajaa/asukas. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa mitoituksen toteumista kaksi kertaa vuodessa.

THL:n vuoden 2021 ensimmäinen mitoitussseuranta oli toukokuussa 2021. Siun soten alueen mitoitussseurannassa mukana oli yksityisiä hoivakoteja 34 kappaletta, joista 12 hoivakodilla oli jo vähintään 0,6 hoitajaa/asukas. Esperi Care Oy:n hoivakodeilla (4 hoivakotia Siun soten alueella), mitoitukset olivat tasolla 0,55 – 0,62. Yhdestä hoivakodistaan he eivät olleet ilmoittaneet hoitajamitoitusta. Näin ollen esimerkiksi Esperi Care Oy:llä palveluseteliasiakkaiden mitoitukseen liittyvä kustannusnousun tarpeen voidaan arvioida olevan maltillinen.

Siun sotessa palvelusetelien arvojen laskennassa on huomioitu palvelusetelilainsäädännön mukaan oma tuotanto ja ostopalvelut, johon palvelusetelit osana kuuluvat. Ostopalveluhinnat ovat alkaneet nousta reilusti vuoden 2020 aikana ja jatkaneet edelleen nousua. Vuonna 2021 (1–6 kk) ostopalvelujen keskihinta on ollut 118,17 €/vrk ja ostopalvelujen mediaanihinta on ollut 121,24 €/vrk. Siun soten vuoden 2021 (1–6 kk) osalta hoitopäivän bruttohinnan keskiarvo on ollut 147,46 €/vrk ja bruttohinnan mediaani oli 143,75 €/vrk. Siun soten oman asumispalvelutuotannon kustannus ei ole suoraan vertailukelpoinen yksityisen vastaavan palvelutuotannon kanssa, koska kunta-alan henkilöstökustannukset ovat noin 9 % korkeammat ja kuntayhtymässä on merkittävästi suuremmat tilakustannukset sekä ateriapäiväkustannukset kuin yksityisillä toimijoilla.

Siun sotessa on selvitelty palvelusetelin määräytymisen perusteita sekä palvelusetelien arvoja muista Suomen kunnista ja kuntayhtymistä. Palvelusetelien arvot vaihtelevat tulosidonnaisten palvelusetelien osalta 52–100 €/vrk ja kattohintaisten palvelusetelien osalta 115–123 €/vrk. Näin ollen Siun soten palvelusetelin arvoa voidaan pitää kohtuullisena.

Siun sotessa on arvioitu vuosittain palvelusetelien arvoja ja tehty niihin tarvittaessa muutoksia. Palvelusetelien arvon nousuissa on huomioitu mitoitusvaade sekä elinkustannusindeksi. Yksityisillä hoivakodeilla on ollut vuosittain mahdollisuus nostaa palvelusetelin arvoa. Palvelusetelin yleisessä sääntökirjassa Siun sote suosittelee, että palvelusetelituottaja tarkistaa hintojaan enintään elinkustannusindeksin (1951 = 100) muutosta vastaavalla määrällä (tarkasteluajankohta kunkin vuoden kesäkuun pisteluku). Hintoja nostaessaan palvelusetelituottajan on syytä ottaa huomioon, että asiakkaan omavastuun kasvaminen voi vaarantaa tämän mahdollisuuden käyttää palvelua ja voi johtaa palvelusetelivaihtoehdosta luopumiseen.